

กิจกรรมสร้างสรรค์ และแหล่งเรียนรู้ เพื่องานด้านเด็กและเยาวชน

กิจกรรมสร้างสรรค์
และแหล่งเรียนรู้
เพื่องานด้านเด็กและเยาวชน

คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา

คำนิยม

มีคำถามสำคัญที่มนุษย์เพียรไต่ถามกันมาโดยตลอดนั่นคือ " **มนุษย์เรียนรู้กันอย่างไร** " " **จะมีกระบวนการเช่นไรที่ช่วยให้มนุษย์ได้เรียนรู้อย่างสมดุล** " คำตอบหนึ่งก็คือ " **มนุษย์เรียนรู้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ของแม่** " คือเรียนรู้ที่จะอยู่รอด ครั้นเมื่อคลอดออกมา มนุษย์ก็เรียนรู้เพื่อจะช่วยเหลือตัวเอง ทั้งยังซึมซับรับเอาแบบอย่างทีโกลีซิดมาเลียนแบบและพัฒนาการเรียนรู้ของตน

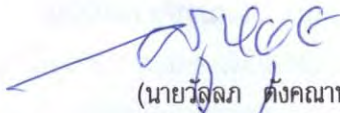
เมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น สังคมครอบครัว สถานศึกษาและโลกภายนอกได้กลายเป็นโลกแห่งการเรียนรู้ใบใหญ่ที่ทั้งหล่อหลอม กล่อมเกลา ถ่ายทอด กระตุ้นพัฒนามนุษย์ให้ก้าวหน้าขึ้น แต่ที่น่าห่วงใยยิ่งก็คือ หลายสิ่งหลายอย่างเหล่านี้จำนวนมากได้กลายเป็นส่วนที่ส่งเสริมให้ " **ธรรมชาติความเป็นสัตว์** " ของมนุษย์เติบโตขึ้น เช่น ความไม่รู้จักพอและเห็นแก่ตัวอย่างมากจนทำทุกสิ่งทุกอย่างที่ผิดเพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการหรือใช้ความรุนแรงที่กระทำต่อกันทั้งทางกายและเพศ มีความอหามตมาดร้ายที่ยังยั้งตนเองไม่ได้ รวมทั้งไม่รู้จักการให้อภัยต่อกันและกัน ฯลฯ

สภาพเช่นนี้ สังคมจึงโหยหาและหวนกลับมาแสวงหากระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ให้สมดุลอีกครั้งหนึ่ง กล่าวเช่นนี้แล้วทำให้นึกถึง **อ.เกื้อ แก้วเกต** ผู้ชำนาญการประจำคณะกรรมธิการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา ที่มีประสบการณ์และได้ทำหน้าที่สำคัญคือ การมุ่งจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้สมดุลทั้งกาย อารมณ์ จิตใจและสังคม ยืนยาวมานานกว่าสามสิบปีด้วยความเชื่อที่ว่ามนุษย์ต้องมีพัฒนาการรอบด้าน โดยเฉพาะการเริ่มต้นที่วัยเด็กและเยาวชน

เมื่อได้มีโอกาสพบและหารือกันแล้ว **อ.เกื้อ แก้วเกต** ได้ตอบตกลงและใช้เวลารวบรวมเรียบเรียงประสบการณ์ต่างๆ จนสำเร็จลง และได้นำเสนอต่อคณะกรรมการฯ ซึ่งเป็นเรื่องน่ายินดีที่สังคมจะได้มีช่วยความคิดและประสบการณ์ที่ดีแพร่ออกไปอย่างกว้างขวางมากกว่าผลงานการสะท้อนปัญหาเด็กและเยาวชนซึ่งมีมากอยู่แล้วในสังคมไทยเรา

เช่นนี้เอง คณะกรรมการฯ จึงมุ่งหวังว่าเอกสารสำคัญมากสาระนี้
จะเป็นทั้งความรู้และคู่มือสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนทั้งหลาย จะได้นำ
ไปเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมดุล
มีพัฒนาการรอบด้านสืบไป

ด้วยรักและศรัทธา

(นายวิสุต ตั้งคณานุรักษ์)

ประธานคณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา

คำนำผู้เรียบเรียง

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า กิจกรรมเป็นสื่อสำคัญในการพัฒนา แก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชนช่วงชีวิตของเด็กในแต่ละช่วงมีความสำคัญต่อการพัฒนา และแก้ปัญหาในภาพรวม และเฉพาะในแต่ละด้านตามจิตวิทยาพัฒนาการในวัยต่าง ๆ การเลือกกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เหมาะสม และทันกาลจึงเป็นสิ่งจำเป็น และต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง มิฉะนั้นแทนที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาและแก้ปัญหา ตรงตามเป้าหมาย ก็อาจทำให้เกิดผลลบในทางตรงข้าม การรวบรวมกิจกรรมที่เป็นหมวดหมู่ พร้อมทั้งเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังความจำเป็นในการใช้ และการจัดกิจกรรม ให้เหมาะสมในหนังสือเล่มนี้รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วในสังคมนั้น มีความคาดหวังประการเดียวว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแก้ปัญหาเด็กและเยาวชน ตั้งแต่พ่อ แม่ ครู อาจารย์ ผู้บริหารชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น ไปจนถึงผู้นำระดับชาติ จะได้นำไปพิจารณา เพื่อการส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนมีกิจกรรมที่สร้างสรรค์เหมาะสมรูปแบบต่าง ๆ และมีมากเพียงพอสมำเสมอในช่วงวัยต่าง ๆ โดยไม่ต้องไปไขว่คว้าหากิจกรรมที่พิสดารและอันตรายใด ๆ กิจกรรมในหนังสือเล่มนี้ จึงเป็นเพียงตัวอย่างให้มองเห็นว่าแท้ที่จริงมีกิจกรรมดี ๆ เป็นจำนวนมากอยู่รอบตัว หากเราเข้าใจก็อาจเลือกกิจกรรมที่สร้างสรรค์เหมาะสมได้โดยไม่ยาก

(นายเกื้อ แก้วเกต)

ศูนย์พัฒนาเยาวชน YPDC

สารบัญ

หน้า

❖ ทำไมกิจกรรมจึงสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน.....	1
❖ โลกของกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.....	11
❖ แหล่งเรียนรู้และแหล่งนันทนาการ.....	29
❖ เทคนิคการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.....	45
❖ ทักษะผู้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.....	57
❖ รู้เขา (เด็กและเยาวชน) กลุ่มเป้าหมายและการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย.....	61
❖ รู้ใช้ (มีเทคนิคการนำกิจกรรมที่น่าสนใจ) วิธีการและเทคนิคในการจัดกิจกรรม สำหรับเด็กและเยาวชน.....	69
❖ เทคนิคการจัดกิจกรรมเยาวชนประเภทต่าง ๆ.....	75
❖ รู้สืบสาน (ให้ความสำคัญการประเมินและติดตามผล) การประเมินผลการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.....	85

ทำไมกิจกรรมจึงสำคัญ ต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน

ต่อไปนี้เป็นเหตุผลที่ตอบคำถามว่า "ทำไมเด็กจึงต้องใช้กิจกรรมเพื่อการพัฒนาแก้ปัญหา และฟื้นฟูตนเอง "

1. ร่างกายของมนุษย์(เด็ก)ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรม

ดังคำกล่าวที่มีชื่อเสียงของนักพลศึกษาตะวันตกที่ว่า "HUMAN BODY CREATED FOR ACTIVITY NOT FOR REST ONLY" หรือ "ร่างกายของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นเพื่อให้ทำกิจกรรม ไม่ใช่เพื่อให้พักผ่อนอย่างเดียว" นั้นเป็นจริง โดยให้เหตุผลว่า ร่างกายของมนุษย์เรานั้น ถ้าพินิจพิเคราะห์ด้วยปัญญาแล้วจะเห็นว่า มีรูปร่างที่น่าสนใจ มีศีรษะที่มีผมปกคลุม และมีสมองอยู่ภายใน มีหู มีตา มีปาก มีฟันจำนวนมาก แต่ละอวัยวะดังกล่าวมีความสามารถในการทำงานแตกต่างกัน ถัดลงมาก็มีแขน มีขา แขนที่ยาว มีข้อต่อที่หัวไหล่ มีข้อศอก ข้อมือ มีมือที่ประกอบด้วยนิ้วทั้งห้า แต่ละนิ้วมีข้อ 2-3 ข้อ สามารถกำได้ หยิบได้ กรีดได้ ชกได้ มีขาคือขามีข้อต่อหลายแห่ง มีเท้าที่มีนิ้ว มีข้อนิ้ว ทำให้ขยับได้ในทรงงอก

และช่องท้อง มีอวัยวะมากมาย ฯลฯ อวัยวะของมนุษย์สร้างมาเพื่อใช้งาน บางชนิดใช้งานเฉพาะด้านแต่บางชนิดทำได้หลายอย่าง

ตั้งแต่เราเกิด ธรรมชาติของมนุษย์กระตุ้นให้เราใช้อวัยวะเหล่านี้ เมื่อเป็นเด็ก ก็ขึ้น คลาน เดิน วิ่ง กระโดด มีหลายทฤษฎีที่กล่าวถึงวิวัฒนาการของมนุษย์บอกว่าสาเหตุที่มนุษย์ทำอย่างนั้น เพื่อพัฒนาศักยภาพในการใช้งานของอวัยวะส่วนต่างๆ ให้มีความสามารถสูงสุด กล้ามเนื้อมัดเล็กจนถึงมัดใหญ่ๆ ผ่าน " การใช้ " ผ่านการฝึกฝน มานับครั้งไม่ถ้วน อวัยวะชิ้นไหน ส่วนไหนไม่ได้ใช้ก็จะเริ่มหดหายไป และไม่สามารถใช้ได้ในที่สุด

คนที่ทำ **กิจกรรม** ต่าง ๆ มากมายก็มักจะมีความสามารถในการใช้อวัยวะมากกว่าคนที่ไม่ได้ใช้ คนที่ใช้ร่างกายในการออกกำลังกายเล่นกีฬา ก็มักจะมีความสามารถเป็นนักกีฬา ในขณะที่คนอื่น ๆ ไม่สามารถทำได้

ผู้ที่เข้าเฟือกอวัยวะจะไม่ได้ใช้งานช่วงเวลาหนึ่ง อวัยวะก็จะเล็กลีบลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น คนที่แขนหักและเข้าเฟือก ภายหลังที่ตัดเฟือกออกก็จะสามารถสังเกตเห็นได้ชัดว่า แขนข้างที่หักเล็กลีบลงไปถนัด

ถ้าต้องการใช้อวัยวะต่าง ๆ ที่ถูกสร้างมากับมนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เท่าที่อวัยวะเหล่านั้นควรจะเป็นก็ต่อเมื่อ **กิจกรรม** ต่าง ๆ กระตุ้นให้อวัยวะเหล่านั้นได้ใช้โดยตรง กิจกรรมซึ่งมีขอบข่ายครอบคลุมจึงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาอวัยวะของมนุษย์ตลอดเวลาที่ผ่านมาการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมหลากหลายจึงสนองตอบต่อความต้องการของมนุษย์ในการพัฒนาอวัยวะทุกส่วนอย่างสมดุล

2. จิตวิทยาพัฒนาการของเด็กต้องอาศัยกิจกรรมเฉพาะและหลากหลาย

เด็กและเยาวชนจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปตามวัยและมี **วัยทอง** ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ เป็นการเฉพาะ เช่น เด็กเล็กจะพัฒนาบุคลิกภาพที่จะใช้กำหนดลักษณะนิสัยสำหรับอนาคต วัยรุ่นจะเป็น **วัยทอง** ในการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัว อัตลักษณ์ทางเพศ เป็นต้น เด็กเล็กจะไม่อยู่นิ่ง และมีความสนใจสั้น เด็กโตเริ่มจับ

กลุ่มและเมื่อใกล้วัยผู้ใหญ่ความสนใจก็จะยาวขึ้น มีเป้าหมายชัดเจนขึ้น กิจกรรมที่เหมาะสมตามวัยจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาทางด้านจิตวิทยาแต่ละช่วงสมบูรณ์ เท่าที่ควรจะเป็น

อายุ	ทางสรีระวิทยา	ทางจิตวิทยา
0 - 6	<ul style="list-style-type: none"> - Active มากไม่อยู่นิ่ง - การประสานงานของกล้ามเนื้อและประสาทยังไม่ดีพอ - เหนื่อยง่าย - กระดูกยังไม่ค่อยแข็งแรง 	<ul style="list-style-type: none"> - ชอบเลียนแบบ - สร้างจินตนาการเก่ง - ชอบร่วมกิจกรรมมากกว่าผลของมัน - ช่วงความสนใจสั้น - เป็นตัวของตัวเอง
7 - 12	<ul style="list-style-type: none"> - Active - ใช้กล้ามเนื้อทุกส่วนได้ดี การประสานงานของระบบต่าง ๆ ดีขึ้น - อยากจะทดสอบความสามารถของตัวเองโดยเทียบเท่ากับผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - อยากรู้อยากเห็น - เริ่มยอมรับเหตุและผล - ช่วงความสนใจเพิ่มขึ้น - เริ่มสนใจถึงผลของการร่วมกิจกรรม - เป็นวัยทองในการสร้างระเบียบวินัยและการรู้คุณค่าของเงินเริ่มรวมกลุ่มพัฒนา การยอมรับในกลุ่ม
13 - 15	<ul style="list-style-type: none"> - มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายเติบโตอย่างรวดเร็ว - เก่งกล้า ควบคุมร่างกายได้ดีพอ - พละกำลังมากขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการทางอารมณ์ดีขึ้น - เข้าร่วมกลุ่มและแคร์ต่อมติของกลุ่ม - สนใจเพศตรงข้าม - เริ่มสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัว

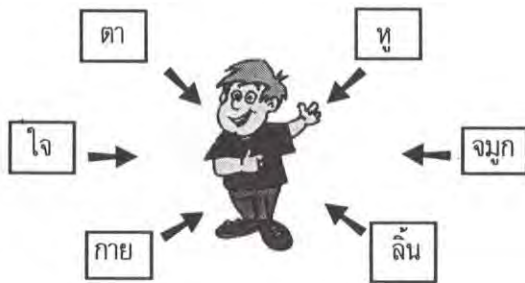
อายุ	ทางสรีระวิทยา	ทางจิตวิทยา
16 - 18	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการทางเพศสูงขึ้น - การเจริญเติบโตของร่างกายเต็มที่ - การทำงานของทุกระบบในร่างกายสมบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ชอบฝึกทักษะมากขึ้น - ชอบกิจกรรมทางสติปัญญา มากขึ้น - ยากเป็นผู้ใหญ่ ชอบอิสระ มีเหตุผลและอารมณ์รุนแรง - ต้องการคบเพื่อนมากขึ้น
19 - 24	<ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาการทางเพศสมบูรณ์เต็มที่ - ร่างกายแข็งแรง ใช้พลังกำลังได้เต็มที่ - ระบบการทำงานสัมพันธ์สมบูรณ์เต็มที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มมีเป้าหมายในชีวิต ต้องการเรียนรู้ - รับฟังความคิดเห็นที่มีเหตุผล - สร้างอัตลักษณ์ทางสังคมชัดเจน เป็นตัวของตัวเอง รับผิดชอบมากขึ้น - ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น - คบเพื่อนจริงจัง

3. กระบวนการเรียนรู้ที่ดีที่สุดต้องอาศัยกิจกรรมจำนวนมาก

การเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนมีกระบวนการแตกต่างกันมาก เช่น ในพื้นฐานของสังคมไทยเชื่อว่า การเรียนรู้ของคนเกิดจากการที่ประสาทสัมผัสทั้ง 6 หรืออายตนะ 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมผัสโดยตรงกับสิ่งที่จะเรียนรู้ และได้บอกระดับของการรับรู้ต่างกัน มีคำพังเพยในหมู่คนไทยที่ว่า "ลิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น ลิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ ลิบมือคลำไม่เท่าลงมือทำเอง" คงมีความหมายว่าหากทำเอง

จะทำให้สิ่งที่จะเรียนรู้ ได้มีโอกาสผ่านประสาทสัมผัสหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน ก็อาจจะทำให้การเรียนรู้ที่ง่ายและสามารถจดจำเป็นประสบการณ์ได้นานขึ้น

จากสมมุติฐานของการเรียนรู้ดังกล่าวผสมผสานกับทฤษฎีการเรียนรู้ตะวันตก คงเคยได้ยินคำกล่าวที่ว่า " Learning by doing " หรือการเรียนรู้ด้วยการกระทำถือว่าการเรียนรู้ที่ดีที่สุด " และจากประสบการณ์ในการพัฒนาการเรียนรู้ของเยาวชนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย พอจะสรุปเป็นหลักการ ดังนี้ (ดังรูป)

กระบวนกรเรียนรู้โดยอายตนะ 6

ดังรูป กระบวนกรรับรู้ของเด็กผ่านมาจากตา ด้วยการมองเห็น การที่เรามองเห็นอะไร ก็จะทำให้เราเข้าใจและรับรู้ในสิ่งนั้นทันทีและรวดเร็ว เช่น เมื่อเราหลับตาจะมองไม่เห็นอะไรพอลืมตาเราก็เรียนรู้สิ่งที่เห็น เช่น มองออกไปทางหน้าต่างก็มองเห็นต้นไม้ เรียนรู้ต้นไม้ เราเรียนรู้สิ่งอื่น ๆ จำนวนมากโดยผ่านสายตา

* เราเรียนรู้ เสียงดัง เสียงเบา เสียงหวาน เสียงดนตรี เสียงไพเราะ เสียงต่ำ ฯลฯ โดยผ่านทางหู

* เราเรียนรู้จักกลิ่นต่าง ๆ โดยผ่านทางจมูก

* เราเรียนรู้รสขม หวาน มัน เค็ม เผ็ด ผ่านทางลิ้น

๙ เราเรียนรู้หลายอย่างโดยผ่านทางประสาทสัมผัสทางมือ เท้า ผิวหนัง

๑๐ เราเรียนรู้ความรู้สึก ความเศร้าโศกเสียใจ ผ่านทางจิตใจ

กระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านประสาทสัมผัสเหล่านี้ในเวลาเดียวกัน เช่น เราเรียนรู้เหตุการณ์หนึ่ง ๆ โดยได้เห็น ได้ยินเสียง ได้รู้รส ได้กลิ่น ได้มีโอกาสสัมผัส และรู้สึกในเหตุการณ์นั้นในเวลาเดียวกัน การเรียนรู้ในสิ่งนั้นจึงสมบูรณ์แบบคือ ง่ายต่อการเข้าใจและสามารถจดจำเหตุการณ์นั้น ๆ ได้นาน

กระบวนการเรียนรู้แบบนี้คือ การเรียนรู้โดยอายตนะ 6 (Learning by six senses) สมดังคำพังเพยที่ว่า ลิบปากกว่าไม่เท่าตาเห็น ลิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ ลิบมือคลำไม่เท่าลงมือทำเอง

การเรียนรู้ที่จะให้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 6 จำเป็นต้องมีสื่อกิจกรรมหลากหลาย กิจกรรมหลากหลายดังกล่าว จะมีโอกาสผ่านตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ มากกว่าผ่านมาทางประสาทสัมผัสเดียว สมัยก่อนการฟังรายการทำอาหารในวิทยุ อาจไม่เข้าใจคำพูดได้ดีเท่าโทรทัศน์ในปัจจุบัน เพราะได้ยินทั้งเสียงและได้เห็นภาพด้วยในเวลาเดียวกัน แต่การได้ดูรายการทำอาหารในโทรทัศน์อาจไม่เรียนรู้ หรือเข้าใจได้ดีเท่ากับไปอยู่ในห้องส่งโทรทัศน์รายการทำอาหารดังกล่าว ที่จะได้เห็นอย่างใกล้ชิด ได้ยินคำพูดของผู้บรรยายโดยตรง ได้กลิ่นและอาจได้ลิ้มรสอาหารที่ปรุงด้วย พร้อมบรรยากาศจริงที่ได้สัมผัสได้รู้สึกด้วยตนเอง กิจกรรมการทำอาหารที่ทุกคน มีส่วนร่วมทำด้วยตัวเองดังกล่าว ย่อมทำให้กระบวนการเรียนรู้สมบูรณ์ขึ้น ชัดเจนขึ้น และจดจำเป็นประสบการณ์ได้นานมากขึ้น

การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมและหลากหลาย จึงมีความสำคัญต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน เพราะจะสร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้อย่างสมบูรณ์โดยผ่านประสาทสัมผัสมากที่สุด นอกจากนี้สื่อกิจกรรมยังสามารถสนองต่อการเรียนรู้ได้ครอบคลุมกว้างขวางมากกว่าและสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้แบบมีชีวิตชีวา (Active Learning) ซึ่งเหมาะสมกับวัยเด็ก และเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง

4. ทฤษฎีการละเล่น (Theory of Play) เด็กเล่น (ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ) เพื่อเรียน

มีผู้กล่าวว่า "การเล่น (Play)" เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญในพัฒนาการของเด็กและเยาวชนบางคนถึงกับบอกว่า เด็กและเยาวชน ถือว่า "การเล่น" นั้นสำคัญเท่าหรือมากกว่า ที่ผู้ใหญ่ถือว่า "การทำงาน" สำคัญต่อชีวิตของผู้ใหญ่ มีการศึกษาวิจัยไว้อย่างมากมายและสามารถสรุปเป็นทฤษฎีการเล่นในหลายยุคหลายสมัย เช่น

ทฤษฎีการละเล่นในยุคแรก ๆ มักกล่าวว่า กิจกรรมการละเล่นเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชีวิต เช่น

ทฤษฎีการใช้แรงเหลือตามธรรมชาติ (Surplus Energy theory) โดยสรุปว่า คนต้องการใช้พลังงานที่เหลือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในเวลาว่าง ทฤษฎีการพักผ่อนหย่อนใจ (Recreation Theory) เน้นว่าไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ก็ต้องการผ่อนคลายภายหลังการทำกิจกรรมอื่น ๆ ทฤษฎีการเตรียมชีวิต (Preparation Theory) โดยถือว่ากิจกรรมการละเล่นต่าง ๆ เป็นตัวกระตุ้นโดยธรรมชาติ เพื่อพัฒนาส่วนต่าง ๆ ของร่างกายและจิตใจ ทฤษฎีการทำซ้ำ (Recapitulation Theory) เพื่อให้เกิดทักษะที่จำเป็น เช่น กิจกรรมการละเล่นทำให้เกิดความสามารถในการเล่นกีฬาหรือทฤษฎีความรู้สึกผ่อนคลายอย่างเป็นสุข (Catharsis Theory) ซึ่งมีความเชื่อว่า มนุษย์ต้องการความรู้สึกนี้เพื่อคลายความเครียดซึ่งกิจกรรมการละเล่นสามารถทำให้เกิดขึ้นได้

ทฤษฎีการละเล่นของนักจิตวิทยาสมัยหลัง ๆ ให้นำหนักไปที่ความต้องการในการพัฒนาทางด้านสรีระวิทยาจิตวิทยา และสังคมวิทยา และศิลปวิทยา โดยสรุปไว้ดังนี้

ทางด้านสรีระวิทยานั้นมนุษย์ต้องการกิจกรรมการละเล่นที่หนักเพียงพอและมีความหลากหลายในการพัฒนาและรักษาความเข้มแข็งของกล้ามเนื้อ ความทนทานของอวัยวะต่าง ๆ และความแคล่วคล่องว่องไวของกล้ามเนื้อที่ทำหน้าที่ต่าง ๆ ในร่างกาย

ทางด้านจิตวิทยานั้นต้องการกิจกรรมการละเล่นที่หลากหลายเพื่อคลายความเครียด และรู้สึกผ่อนคลายกิจกรรมการละเล่นทำให้หนีออกจากความจริงสู่โลกของจินตนาการ หรือการทดแทนความล้มเหลวชั่วคราว หรือแสวงหาความพึงพอใจโดยริเริ่มการแสดงออกใหม่ ๆ สำหรับเด็กแล้ว ถือว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเป้าหมายในการสร้างประสบการณ์การเป็นผู้ใหญ่

ทางด้านสังคมวิทยานั้น เห็นได้ชัดว่ากิจกรรมการละเล่นเป็นความต้องการพื้นฐานในการอยู่ร่วมกัน การละเล่นเป็นเสมือนหนึ่งว่าเป็นวัฒนธรรมสากลที่นำไปสู่กระบวนการต่าง ๆ ทางสังคมที่จะสนองตอบความต้องการของผู้คน โดยเฉพาะเด็กในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและกลุ่ม

ทางด้านความสวยงาม นักทฤษฎีแนวนี้สรุปว่า กิจกรรมการละเล่นนำมาซึ่งความสวยงามในชีวิตให้แก่คน โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ประสบการณ์ต่าง ๆ อันจะทำให้แต่ละคนเกิดความกระตือรือร้นในการไปให้ถึงเป้าหมายสูงสุดในชีวิต

ทฤษฎีการละเล่นเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า เด็กต้องการเล่น เพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาศักยภาพที่แฝงอยู่ เช่น การพัฒนาเพื่อการเตรียมชีวิตเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจผ่อนคลายความตึงเครียด

ศาสตราจารย์ ดร.ชโยนันต์ สมุทรวานิช อดีตผู้บังคับการโรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย กล่าวในหนังสือ PLEARN ว่าเด็กเรียนรู้ส่วนใหญ่จากการเล่น จึงเอาคำว่า Play และ Learn มารวมคำกัน และบัญญัติคำศัพท์ใหม่ว่า PLEARN อ่านว่า "เพลิน" แปลความหมายตามคำว่า เด็กเรียนรู้ผ่านการละเล่น หรือการละเล่น จะช่วยให้การเรียนรู้เพลิดเพลิน ซึ่งย่อมดีกว่าการเรียนรู้ในบรรยากาศของความเบื่อหน่ายไม่สนุก

ไม่ว่าจะเป็นทฤษฎีการละเล่นที่กล่าวมา หรือการละเล่นทำให้การเรียนรู้เพลิดเพลินย่อมมีความหมายอย่างยิ่งว่าการละเล่น (Play) นั้น ต้องอาศัยกิจกรรมหลากหลายและกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมไม่เป็นทางการและสนุกสนาน เพราะ

ฉะนั้น จึงเป็นความจำเป็นที่ต้องจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่สนุกสนานเพลิดเพลิน ตรงตามความต้องการของเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ทั้งหมด

5. การสร้างสภาพแวดล้อมด้วยกิจกรรมที่สร้างสรรค์ทำให้เด็กพัฒนาสมรรถนะรอบด้าน

แนวคิด และปรัชญาการศึกษาสมัยใหม่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และต้องการให้เด็กเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข นั่นคือ การพัฒนาร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมอย่างสมดุลกัน เพราะฉะนั้นความจำเป็นที่ต้องใช้กิจกรรมอย่างมากมายและครอบคลุมความต้องการทุกด้านจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง การเรียนรู้ในห้องเรียนจึงไม่เพียงพอและมีแนวโน้มจะลดความสำคัญลงไป การเรียนรู้นอกสถานที่ที่จะเพิ่มความสำคัญมากขึ้น ศูนย์การเรียนรู้อาจอยู่ที่พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การค้า โรงงานอุตสาหกรรม หรืออุทยานแห่งชาติ ฯลฯ การจัดกิจกรรมจึงเป็นหัวใจของการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่จะก่อให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างขนานใหญ่ มีหลายมาตราที่สนับสนุนแนวความคิดนี้ คือ

การเรียนรู้นอกสถานที่

" มาตรา 24 (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ "

" มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ "

โดยสรุป การเรียนรู้สมัยใหม่เน้นที่กระบวนการมากกว่าผลลัพธ์ของการเรียนรู้ การสร้างสภาพแวดล้อม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็น การจัดกิจกรรมที่ครอบคลุมและหลากหลายจึงเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องพัฒนาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมยิ่งขึ้น

โลกของกิจกรรม สำหรับเด็กและเยาวชน

กิจกรรม คือสื่อสร้างสรรค์ที่กระตุ้นการพัฒนารอบด้าน แทบทุกครั้งที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายก็จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง กิจกรรมที่นำมาใช้ต้องทำให้เป้าหมายสัมฤทธิ์ผล เหมาะสมกับเพศวัย โอกาสและประเพณี วัฒนธรรม และศีลธรรม กิจกรรมที่จัดสำหรับเด็กโดยทั่วไป สามารถแบ่งประเภทได้ดังนี้

1. **กีฬา** เน้นการเคลื่อนไหวร่างกาย ตั้งแต่การใช้พลังงานจำนวนน้อย เช่น กีฬาในร่ม ไปจนถึงการใช้พลังงานเต็ม 100% (เช่น วิ่ง 100 เมตร) มีหลากหลายประเภท เช่น ประเภทบุคคล ประเภทคู่ ประเภททีม มีทั้งกีฬาเพื่อสุขภาพ และกีฬาเพื่อการแข่งขันกีฬาสมัครเล่นและกีฬาอาชีพ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมกีฬาเพื่อบำบัดรักษาความผิดปกติทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม กิจกรรมกีฬาได้แก่

1. **กรีฑา** เช่น วิ่งผลัดประเภทต่าง ๆ วิ่งระยะต่าง ๆ วิ่งมาราธอน วิ่งข้ามเครื่องกีดขวาง วิ่งข้ามรั้ว เดินทน ฟันแหลน

2. ยิมนาสติก เช่น กระโดดข้ามม้ากระโดด ราวเดี่ยว ราวคู่ ราวทรงตัว ราวต่างระดับ
 3. ศิลปะการต่อสู้ / ป้องกันตัว เช่น มวย มวยปล้ำ ยูโด คาราเต้ ฟินดาบ
 4. กีฬาใช้เท้า เช่น ปาเป้า ยิงธนู ยิงปืนสั้นและยาว
 5. กีฬาใช้ลูกบอลเป็นเป้า เช่น บิลเลียด สนุกเกอร์ โบว์ลิ่ง กอล์ฟ
 6. กีฬาใช้สนามแบ่งแดน เช่น แบดมินตัน เทนนิส เทเบิลเทนนิส
 7. กีฬาทีมหรือชุด เช่น วอลเลย์บอล บาสเกตบอล รักบี้ฟุตบอล ฟุตบอล (Soccer)
 8. กีฬาใช้ไม้ตีลูกบอล เช่น เบสบอล ฮอกกี้น้ำแข็ง
 9. กีฬาทางน้ำ เช่น ว่ายน้ำ โปโลน้ำ กระโดดน้ำ กระดานโต้คลื่น พายเรือ
 10. กีฬาฤดูหนาว (มีแต่ในประเทศซึ่งมีอากาศหนาวจัด) เช่น สเก็ตน้ำแข็ง สกี (น้ำแข็ง) รถสกี
 11. กีฬาใช้สัตว์ เช่น ม้าแข่ง
 12. กีฬาใช้ล้อ เช่น โรลเลอร์สเก็ต แข่งขันรถยนต์ แข่งขันรถจักรยานยนต์
 13. กีฬาทางอากาศ เช่น แข่งบอลลูน เครื่องบินแข่ง กระโดดร่ม
- นอกจากนี้ ยังมีการประยุกต์กีฬาที่ง่ายต่อการเข้าร่วมของเยาวชน โดยไม่ต้องอาศัยทักษะที่สลับซับซ้อน เช่น ชักคะเย่อ วิ่งควาย ฯลฯ

2. **เกม** เป็นกิจกรรมการเล่นที่สามารถเข้าร่วมได้ทุก เพศ วัย เวลา และโอกาส และทุกระดับ ความสามารถเป็นกิจกรรมที่ทำหาย สนุกสนานมีชีวิตชีวา เกมมีหลากหลายประเภทหลากหลายรูปแบบ เช่น เกมเบ็ดเตล็ดสำหรับการเล่นเคลื่อนไหวที่จำกัดและไม่ต้องการใช้วิธีการที่ซับซ้อนและใช้วัสดุอุปกรณ์ประกอบมาก เช่น ปรบมือเข้าจังหวะ ปรบมือประกอบท่าทาง ปรบมือตามคำสั่งผู้นำกิจกรรม ฯลฯ

เกมส์สร้างความสัมพันธ์เป็นเกมที่กระตุ้นให้เกิดการปะทะสังสรรค์ระหว่างผู้เข้าร่วม เพื่อทำให้เกิดช่องทางการสื่อสาร และสร้างบรรยากาศคุ้นเคยเป็นกันเอง

ตัวอย่างกิจกรรม

เพลง Deep and wide

1. Deep and wide, deep and wide. There're fountains flowing ,deep and wide Deep and wide, deep and wide. There're fountains flowing, deep and wide

2. ทำมือให้ฝ่ามือด้านขวาอยู่บนด้านซ้าย เท่ากับ deep, แยกมือออกจากกันไปข้าง ๆ เท่ากับ wide, ยกมือขึ้นด้านบนทั้งสองมือ เท่ากับ there're fountains, และลดมือกลับลงมาเป็น เท่ากับ flowing....

3.- 6. ตัดคำ deep ออกในทุกที่ ทำท่าเฉย ๆ ร้องจนจบ แล้ว ตัด wide, there're fountains, flowing ตามลำดับ

7. ร้องทั้งเพลงอีกครั้ง เร่งจังหวะและจบลงช้า ๆ

เพลง I am a mountain

I'm a mountain, I'm the sky. I'm a wide bird ,I'll fly, I'll fly
I'm a meadow, I'll nurse the land, I'm a sunshine, I am, I am

ตบมือ ตบเข้า ตบไหล่ ยกไหล่

บอกให้ทุกคนตบมือเป็นจังหวะ หนึ่ง---สอง---สาม สี่ ห้า พอทุกคนทำได้ ต่อไปให้เปลี่ยนจากตบมือไปตบที่ตัก ครั้งที่สาม ใช้แขน ไขว้ด้านหน้าแล้วตบหัวไหล่ทั้งสองข้าง ครั้งที่สี่ให้ลุกขึ้น สายไหล่ หรือสะโพก

ตบมือตามคำบอก

บอก หนึ่ง ให้ ตบหนึ่งครั้ง พร้อมกำมือซ้ายยกเหนือศีรษะ ร้อง เอ้

บอก สอง ตบหนึ่งครั้ง กำมือขวาชู ร้อง เอ้

บอก สาม ดบหนึ่งครั้ง กำมือขวา ช้ายไขว้กันข้างหน้า ร้อง เอ้
บอก สี่ ดบหนึ่งครั้ง กำมือซ้าย-ขวา ยกเหนือศีรษะ ร้อง เอ้-เอ้
บอก ห้า ดบหนึ่งครั้ง แล้วทำท่าและร้อง เอ้ ตั้งแต่ หนึ่ง ถึง สี่

หมายเหตุ กิจกรรมที่เกี่ยวกับการตบมือ มีเป็นจำนวนมาก คิดเอาเองก็ได้ครับ
จุดเด่นก็คือ ใช้เป็นกิจกรรมที่สร้างความพร้อม และไม่ต้องเตรียมอุปกรณ์

ส่งของบรรด

อาจส่งหนังสือ ผ้า หรือ หมวก เริ่มจากแถวหน้า โดยใช้เสียงเพลง จะร้อง
เองด้วยกัน หรือจากเทปที่เตรียมไป พอเพลงหยุด ของอยู่ที่ใคร คนนั้นก็ลุกขึ้นมา
แนะนำตัว หรืออาจให้ทำอย่างอื่นก็ได้

แปดช่อง

แจกกระดาษ (ถ้าแข็งหน่อยก็จะดีจะได้เขียนง่ายบนรถ ขนาด A4) และ
สีเมจิกแท่งเล็ก พับกระดาษทีละครึ่ง 3 ครั้ง เมื่อคลี่ออกก็จะเป็นรูปแปดส่วน
ใช้เวลาแต่ละคนๆ ละ 15 นาที เพื่อเปลี่ยนที่นั่งบนรถเพื่อไปถามชื่อ โดยเฉพาะชื่อ
เล่นพร้อมเขียนลงในช่องจนครบ 8 คน แปดช่อง แล้วกลับมาที่นั่งที่เดิม
ใส่หมายเลขในช่อง 1-8 โดยไม่จำเป็นต้องเรียงกัน ผู้นำจะเริ่มถามปัญหาง่าย ๆ เช่น
วันเกิดคุณชอบอะไรมากที่สุดในการเป็น YE ฯลฯ ให้ถามทีละข้อ เมื่อแน่ใจว่า
ทุกคนเข้าใจก็บอกว่าคำถามนี้ ให้ไปถามหมายเลข...(กิจกรรมนี้นั้น Interaction
ระหว่างสมาชิกเพื่อให้คุ้นเคย บางคำถามอาจถามหลายคน เช่น วันเกิดอาจให้ถาม
ทั้ง 8 หมายเลข เป็นต้น)

กราฟชีวิต

แจกกระดาษเหมือน "แปดช่อง" พับทางด้านยาว แยกกระดาษเป็นสองส่วน
ลากเส้นตามรอยพับ เส้นดังกล่าวจะเป็นเส้นอายุ เริ่มจากศูนย์ขวบซ้ายมือสุด
ไปจนถึง...กำหนดเอาเองว่าจะมีชีวิตยืนยาวเท่าไร ที่เหลือก็แบ่งเส้นอายุออกตามปีที่

ต้องการ เช่น กึ่งกลางกระดาดอาจ อายุ 30 หรือ 40 ปี หลังจากนั้นให้เวลาเป็นของตัวเองสักครู่ใหญ่ที่แต่ละคนจะเขียนกราฟชีวิตตนเอง เริ่มตั้งแต่จำความได้ เส้นกราฟคงจะมีขึ้น (เส้นกราฟขึ้นด้านบนของกระดาด) หรือลง (เส้นกราฟลงมาด้านล่างของกระดาด) ตามเหตุการณ์ในชีวิตในอดีต และความฝัน อยากเห็นชีวิตเป็นไปในอนาคต ที่สำคัญที่สุดให้แต่ละคนพยายามจำลองภาพในช่วงท้าย ๆ ของชีวิตให้ชัดเจนว่า ตัวเองจะอยู่ที่ไหน เมื่อทุกคนเขียนเสร็จก็ให้รวมกลุ่ม 4 คน เพื่อแบ่งปันประสบการณ์และความฝัน ถ้ากลุ่มไม่ใหญ่นักก็อาจให้เล่าทีละคน กิจกรรมนี้จะช่วยให้รู้จักกันในเชิงลึก

นิทานนานาชาติ

ก่อนออกเดินทาง บอกทุกคนว่าเราจะได้ฟังนิทานจากเพื่อน ๆ ทุกคน ทุกคนต้องเตรียมพร้อมและเลือกนิทานของประเทศตนเองไว้ 1-2 เรื่อง บางช่วงของการเดินทาง หรือเมื่อมีกิจกรรมก็จะจับฉลากชื่อคนที่จะมาเล่านิทาน กิจกรรมลักษณะนี้อาจเป็นร้องเพลงหรือนำให้คนอื่นร้องเพลง เกม เล่าเรื่องที่ประทับใจ เรื่องหน้าแตกเรื่องโจ๊ก ฯลฯ

ปัญหาท้าทาย

มีกิจกรรมที่เป็นโจทย์และให้นำไปขบคิดด้วยกัน หรือเป็นส่วนตัว เช่น

1. มีนักท่องเที่ยวหลงทางจนมืดค่ำ ไปพบกับโรงแรมในป่าแต่ไม่มีเงินจ่ายค่าอาหารค่าโรงแรม เพราะกระเป๋าเงินหายระหว่างหลงทาง กว่าจะติดต่อยาตีได้ และมารับและเอาเงินมาจ่ายก็จะต้องใช้เวลาถึงเจ็ดวัน เผอิญนักท่องเที่ยวคนนี้มีกำไรซื้อเก้าอี้ทองคำร้อยเป็นห่วงต่อกันเจ็ดอัน ทางโรงแรมยินดีรับกำไรเป็นค่ามัดจำค่าใช้จ่ายวันละวง เมื่อครบกำหนดเจ็ดวันญาติเอาเงินมาจ่ายก็จะคืนกำไรทั้งหมดให้นักท่องเที่ยวคิดอยู่ชั่วครู่ ก็ตอบตกลง แต่เพราะไม่ไว้ใจจึงต่อรองว่าขอจ่ายวันละแค่หนึ่งวงเท่านั้น และเมื่อปลดกำไรซื้อเก้าอี้ออกจากเก้าอี้แล้วให้ตัดได้เพียง

ห่วงเดียวเท่านั้น หน้าที่ของท่านคือ ช่วยนักท่องเที่ยวคนนี้จ่ายโรงแรมด้วยกำไลข้อเท้า โดยแนะนำว่าควรตัดห่วงไหน และมีวิธีจ่ายอย่างไรจึงจะสามารถจ่ายค่าโรงแรมได้วันละวง จนครบ 7 วัน

2. เช้าตรู่วันหนึ่ง ภายหลังรีดนมวัวเสร็จเรียบร้อยแล้ว และขณะที่เกษตรกรโคนมยกถังนมขึ้นรถ และกำลังจะเดินทางกลับบ้าน พอดีมีคนวิ่งกระที่ระหอบถือถุงพลาสติกเข้ามา บอกว่าขอซื้อนมสดที่รีดเสร็จใหม่ ๆ สัก 4 ลิตร เผอิญเกษตรกรไม่มีที่ตวงสำหรับ 4 ลิตร มีแต่ที่ตวง ขนาด 5 และ 3 ลิตร เท่านั้น แต่ด้วยความสงสารเห็นวิ่งมาไกลก็ตกลงจะขายให้ แต่จะทำยังไงดีจึงจะขายนมได้ 4 ลิตร เป๊ะ คุณช่วยเกษตรกรหน่อย

เกมนำไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ เช่น เกมฟุตบอลนำไปสู่กีฬาอเมริกันฟุตบอล เกมเดินนิสบอลนำไปสู่กีฬาเบสบอล แชร้บอลนำไปสู่กีฬาบาสเกตบอล เกมบทบาทสมมุตินำไปสู่กิจกรรมการแสดงเกมที่มีเป้าหมายเฉพาะ เช่น เกมสร้างความไว้วางใจ

ที่ใช้เกมง่าย ๆ เพื่อเสริมสร้างความไวเนื้อเชื่อใจระหว่างผู้เล่นเกม เพื่อความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน เกมเพื่อพัฒนากระบวนการตัดสินใจ เกมสร้างทักษะการสื่อสารระหว่างกัน เกมเสี่ยงหรือเกมท้าทาย เช่น เกม Obstacle courses ทั้งหมด

3. **ศิลปะและทัศนกรรม** กิจกรรมที่เน้นสุนทรีย์ภาพทางด้านการใช้จินตนาการและความละเอียดอ่อน เช่น จิตรกรรม การวาดภาพเหมือน ภาพลเกีต ภาพปฏิมากรรม การปั้นแกะสลัก การออกแบบ Concept Graphic

4. **หัตถกรรม** เน้นความละเอียดและทักษะในการใช้มือ เช่น การฝึมือช่างต่าง ๆ เช่น ช่างแกะสลัก ช่างปูน ช่างไม้ ช่างจักรสาน ช่างเย็บ ปักถักร้อย งานฉลุ การแกะสลักและจัดอาหาร งานประดิษฐ์ต่าง ๆ

5. **ดนตรี** ได้แก่ กิจกรรมการใช้เครื่องดนตรีทุกชนิด เช่น เครื่องดีด เช่น กีตาร์ เปียโน ออแกน เครื่องสี เช่น ซอ ไวโอลิน เครื่องตี เช่น กลอง ระนาด ม้อง จะเข้ กรับ เครื่องเป่า เช่น ปี่ เม้าท้ออแกน ขลุ่ย แซกโซโฟน ทรัมเบ็ต

6. ร้องเพลง

ร้องเพลงกลุ่ม (Group singing) มีหลากหลายประเภท เช่น

- ✦ ร้องเพลงไพเราะ
 - ✦ ร้องไล่กัน
 - ✦ ร้องประสานเสียง
 - ✦ ร้องฝ่ายละช่วง
 - ✦ ร้องสร้อย
 - ✦ ตามยุคสมัย และมีเพลงจำนวนมากที่สามารถนำมาร้องได้ตลอดเวลา เช่น เพลงร่ำร้อง และเพลงทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ
 - ✦ ร้องเพลงประกอบเสียงเพลง (คาราโอเกะ)
 - ✦ ร้องเพลงไทยเดิมและเพลงเฉพาะถิ่น เช่น เพลงเพื่อประกวดร้องเพลง
- กิจกรรมทางด้านเพลงสามารถจัดได้หลายรูปแบบ เช่น การสอนการร้องเพลง

การจัดห้องฟังเพลง การแต่งเพลง การจัดรายการเพลงผ่านเครื่องกระจายเสียง วิทยุ-ชุมชน โทรทัศน์ การประกวดร้องเพลง หรือแต่งเพลง การจัดทำ หรือประกวดมิวสิควีดีโอทำเอง ฯลฯ

7. กิจกรรมเพื่อนำ นาฏศิลป์ เต้นรำ

กิจกรรมด้านนี้ มีทั้งที่เป็นรูปแบบตามประเพณีและวัฒนธรรม และการเต้นรำตามยุค เช่น รำไทย รำวง รำมโนราห์ รำอวยพร ฯลฯ หรือการเต้นตามจังหวะเพลงเร็ว เช่น จังหวะร็อค โป๊ป เป็นต้น

8. กิจกรรมเข้าจังหวะ

มีกิจกรรมเข้าจังหวะจำนวนมากที่เหมาะสมกับการนำมาจัดกิจกรรมเด็กและเยาวชน เช่น การใช้เสียงกลอง หรือการฝึกหัดการเดิน เต็มหรือกระโดด การใช้จังหวะดนตรี เพื่อการเต้นรำประจำถิ่น การเคาะไม้หรือวัสดุธรรมชาติในการกำหนดท่าเต้นรำ เป็นต้น หรือการเต้นรำพื้นเมือง ส่วนใหญ่จะมี

จังหวัดที่เด็ก และเยาวชนสามารถเดินทางได้อย่างสนุกสนาน กิจกรรมเข้าจังหวัด เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยรุ่น

9. กิจกรรมการแสดงละคร เป็นกิจกรรมที่ท้าทายและช่วยให้เด็กและเยาวชนกล้าแสดงออกอย่างดียิ่ง กิจกรรมการแสดงจะเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การทำงานร่วมกับคนอื่นและสร้างความรับผิดชอบ การแสดงและการเล่นละครอาจรวมถึง

- ✎ การแสดงบนเวที
- ✎ การแสดงประกอบดนตรี
- ✎ การแสดงภาพยนตร์
- ✎ การแสดงมิวสิควิดีโอ
- ✎ การแสดงละครใบ้
- ✎ การแสดงบทบาทสมมติ

10. กิจกรรมกลางแจ้ง เป็นกิจกรรมที่ทำหายและใกล้ชิดกับธรรมชาติ กิจกรรมกลางแจ้งโดยทั่วไปจะอยู่นอกอาคารสถานที่ ได้แก่

- ✳ การละเล่นกลางแจ้ง
- ✳ การเดินทางไกล Hiking ปีนเขา ปีนหน้าผา ซี่ม้า
- ✳ ค่ายพักแรม ประเภทต่าง ๆ เช่น การค้างแรมในป่า ชายทะเล การสำรวจ

11. กิจกรรมงานอดิเรก เป็นกิจกรรมเยาวชนที่ส่งเสริมการริเริ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชอบด้วยตนเองในยามว่าง กิจกรรมงานอดิเรกมีจำนวนมาก เช่น

- ✳ การสะสมต่าง ๆ เช่น สะสมแสตมป์ สะสมแผ่นพับ สะสมเหรียญ สะสมรูปภาพ พระเครื่อง กระจ่าง ฯลฯ
 - ✳ งานอดิเรกเชิงสร้างสรรค์ เช่น การตกแต่งบ้าน ตกแต่งห้องนอน ทำของเล่น ทำตุ๊กตา
 - ✳ งานอดิเรกลงมือกระทำ เช่น ทำอาหาร เล่นกีฬา ทำสวน ถ่ายรูป ซ่อมเครื่องมือเครื่องใช้
 - ✳ งานอดิเรกการเรียนรู้เฉพาะทาง เรียนภาษา เรียนทำขนม อาหาร ตัดเสื้อ ทำผม คั้นคว่ำ เขียนกลอน เขียนเรื่องสั้น
- กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปของการจัดกลุ่มให้ความรู้ หรือตั้งเป็นกลุ่มและชมรมต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน เมื่อมีกลุ่มแบบเดียวกันจำนวนมากก็อาจเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย

12. กิจกรรมด้านวรรณกรรม กิจกรรมด้านวรรณกรรมที่หลากหลาย สามารถนำไปใช้อย่างสร้างสรรค์ในงานด้านเด็กและเยาวชน พอแยกประเภทโดยสังเขปได้ ดังนี้

การอ่าน เช่น การอ่านและนำมาเล่าสู่กันฟัง

- ✳ การอ่านเอาความ
- ✳ การอ่านเร็ว

- ✎ การแข่งขันการอ่าน
- ✎ การอ่านข่าว
- ✎ การพยากรณ์อากาศ
- ✎ การอ่านทำนองเสนาะ การอ่านกลอน

การเขียน

- ✎ การเขียนบันทึกประจำวัน
- ✎ การเขียนเรื่องสั้น
- ✎ การเขียนกลอน คำประพันธ์ประเภทต่าง ๆ
- ✎ การเขียนบทละคร
- ✎ การเขียนตามคำบอกเล่า
- ✎ การเขียนบทความ บทวิจารณ์
- ✎ การทำหนังสือพิมพ์รายวัน

การพูด

- ✎ การพูดต่อหน้าชุมชน
- ✎ การแข่งขันการพูด
- ✎ การโต้วาที ขอวาที
- ✎ การสนทนากับเพื่อน
- ✎ การพูดโน้มน้าวคนฟัง

13. กิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษา กิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษาเป็นกิจกรรมที่เยาวชนส่วนมากชอบเข้าร่วม แต่ส่วนใหญ่ผู้ใหญ่จะไม่ค่อยส่งเสริมเพราะกลัวเรื่องความปลอดภัยและภาระค่าใช้จ่าย กิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษาเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากสภาพความเป็นจริง กิจกรรมท่องเที่ยวทัศนศึกษาสามารถจัดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เช่น

- ✧ ทักษะศึกษาดูงานด้านต่าง ๆ
- ✧ ด้านศิลปะและดนตรี
- ✧ ด้านวรรณกรรมและประวัติศาสตร์
- ✧ ด้านการสื่อสารโทรคมนาคม
- ✧ สถานที่สำคัญต่าง ๆ
- ✧ โรงงาน กระบวนการผลิตสินค้าต่าง ๆ
- ✧ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ
- ✧ ด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี
- ✧ ด้านสุขภาพและอนามัย

14. **กิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรม ศาสนา** เป็นกิจกรรมเยาวชนที่ได้
 ได้รับความสนใจอีกด้านหนึ่ง ซึ่งสามารถเลือกมาใช้ในการจัดให้เหมาะสมกับกาลเทศะ
 เพศและวัยของเด็กและเยาวชนได้ กิจกรรมด้านนี้ครอบคลุมถึง

✧ กิจกรรมด้านประเพณีวัฒนธรรม เช่น กิจกรรมในวันขึ้นปีใหม่
 วันสงกรานต์ กิจกรรมทำบุญขึ้นบ้านใหม่ โคมไฟ งานบุญบั้งไฟ งานไหลเรือไฟ
 กิจกรรมประเพณีท้องถิ่น

* กิจกรรมทางศาสนา เช่น วันสำคัญทางศาสนาต่างๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันถือศีลอด วันคริสต์มาส เป็นต้น

15. **กิจกรรมด้านบริการสังคมและอาสาสมัคร** กิจกรรมเยาวชนด้านนี้ สมควร จะได้รับการส่งเสริมให้มากขึ้นในสังคมปัจจุบัน เพราะจะช่วยสร้างจิตสำนึกในความ รับผิดชอบต่อส่วนรวมมากขึ้น เช่น

* การเป็นอาสาสมัครในองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

* การบำเพ็ญประโยชน์ดูแลสาธารณสมบัติ เช่น ทำความสะอาดวัด ศาลาประชาคม การปลูกป่า การดูแลรักษาป่าชุมชน ฯลฯ

* การเข้าร่วมการสังสรรค์ การรวมกลุ่มเยาวชน การจัดกิจกรรมที่เป็น ประโยชน์ต่อชุมชน การเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน และมีส่วนร่วมในขบวนการ พัฒนาและแก้ปัญหาของชุมชน การแจ้งข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง ฯลฯ

16. **กิจกรรมด้านวิชาการ** กิจกรรมด้านวิชาการค่อนข้างมีมากในโรงเรียน แต่ก็เป็นกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรเป็นส่วนใหญ่ และที่ผ่านมา กิจกรรมดังกล่าวก็ได้รับการวิเคราะห์วิจารณ์ว่าเป็นกิจกรรมเชิงยึดยึดความรู้อ ให้เด็กและเยาวชนจดจำมากกว่ารู้จักคิดพิจารณาและแก้ปัญหาด้วยตนเอง กิจกรรม ที่จัดสำหรับเด็กและเยาวชนด้านวิชาการ ควรจัดกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนมี ส่วนร่วมในการคิดพิจารณามากขึ้น กิจกรรมด้านวิชาการสามารถนำมาใช้ได้ทุกเรื่อง แต่ปรับกระบวนการให้เด็กคิดเองทำเอง โดยมีผู้นำเยาวชนหรือผู้ใหญ่ใจดี คอยกระตุ้นและสนับสนุนตามที่เด็กและเยาวชนต้องการ

17. **กิจกรรมฝึกอาชีพ** กิจกรรมการฝึกอาชีพ ที่นำมาใช้จัดให้กับเยาวชน ส่วนมากจะเน้นการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ไม่ว่าจะมียานอะไรที่ทำโดยสุจริต ถือว่ามีค่าต่อตัวเองมาก ทัศนคติดั้งเดิมที่ทำให้เด็กไม่ให้ความสำคัญกับงานอาชีพ

เท่าที่ควร เพราะเราสร้างค่านิยมว่าผู้ที่ทำงานนั้นไม่มีเกียรติ การเป็นเจ้าของคน (คือไม่ทำงาน) นั้น ถือว่ามีเกียรติกว่า ปัจจุบันแม้ว่าแนวคิดดังกล่าวจะเปลี่ยนไป แต่การปลูกฝังเรื่องดังกล่าวให้ถูกต้องในเยาวชนถือว่าเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง กิจกรรมฝึกหัดอาชีพอาจรวมถึง

- ✧ การจัดวันฝึกอาชีพประจำเดือน / ปี
- ✧ การจัดค่ายฝึกอาชีพ ค่ายแนะแนวอาชีพ
- ✧ การยกย่องคนอาชีพต่าง ๆ เดือนละคน
- ✧ การทดลองทำงานหรือฝึกงานในด้านต่าง ๆ
- ✧ การจัดสนทนาโต๊ะกลมเรื่องงานอาชีพ
- ✧ การประกวดเรียงความเรื่องงานอาชีพ การประกวด อาชีพดีเด่น

18. กิจกรรมวันพิเศษ กิจกรรมวันพิเศษเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อสร้างสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเน้นให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการเฉพาะ เช่น

- ✧ จัดวันน้ำมันหมดโลก เพื่อการอนุรักษ์พลังงาน
- ✧ จัดวันอนุรักษ์น้ำ อนุรักษ์ทรัพยากร อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม
- ✧ จัดวันเสียกรุงเพื่อรำลึกถึงความเสียสละของบรรพบุรุษ
- ✧ จัดวันแห่งอนาคต วันอาสาสมัคร วันมทกรรมผลไม้ ผลผลิตของโรงเรียน

ชุมชน ฯลฯ

ลักษณะกิจกรรมที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชน

เนื่องจากกิจกรรมที่สามารถนำมาจัดเพื่อการพัฒนา แก้ปัญหา และฟื้นฟูเด็กและเยาวชนด้านต่าง ๆ นั้น มีเป็นจำนวนมากดังได้กล่าวมาแล้ว การคัดสรรค์ให้เหมาะสมจึงเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับผู้จัด เพราะการคัดเลือกกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมอาจทำให้การจัดกิจกรรมเยาวชนล้มเหลวได้ ต่อไปนี้เป็นหลักโดยทั่วไปที่ได้จากประสบการณ์ในการคัดเลือกกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

1. **กิจกรรมที่ดีจะต้องทำให้เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์บรรลุผล** มีกิจกรรมเยาวชนจำนวนมากที่เหมาะสมสนุกสนาน แต่ไม่สามารถทำให้เป้าหมายในการจัดบรรลุผลได้ สาเหตุอาจเป็นเพราะการจดจำมาจัด หรือเป็นประเพณีที่กระทำกันมา เช่น ต้องใช้เกมหรือกิจกรรมนี้ในช่วงเวลานี้ หรือไปเข้าค่ายพักแรม ต้องจัดแคมป์ไฟ เป็นต้น การคำนึงถึงวัตถุประสงค์ก่อนการเลือกกิจกรรมจะทำให้สามารถเลือกกิจกรรมได้ง่ายขึ้น เช่น ต้องการพัฒนาการกล้าแสดงออกในเยาวชน ก็สามารถเลือกกิจกรรมทางการแสดง การได้วาที กิจกรรมศิลปะ หรือถ้าต้องการแก้ปัญหาทางด้านจิตใจ ก็อาจเลือกกิจกรรมทางด้านดนตรี เกมกีฬา หรือกิจกรรมกลุ่ม เป็นต้น

2. **กิจกรรมที่ดีจะต้องเหมาะสมกับเพศ วัย ทักษะความสามารถของเด็กและเยาวชน** เยาวชนที่อายุน้อย อาจมีความสนใจ ในเรื่องใด ๆ หรือกิจกรรมใด ๆ สั้นกว่าเยาวชนอายุมากขึ้น การเลือกและจัดกิจกรรมจึงต้องสนองตอบด้านนี้ เช่น เด็กวัยอนุบาลควรจัดกิจกรรมช่วงสั้น ๆ และเน้นกิจกรรมเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งนาน ๆ การพยายามใช้กิจกรรมบังคับให้เด็กในวัยนี้หยุดนิ่งนาน ๆ เช่น ให้เข้าแถว ให้นั่ง

หรือยื่นฟังผู้ใหญ่พูดนาน ๆ นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม แล้วยังอาจทำให้เด็กในวัยที่ต้องการการเคลื่อนไหว เพื่อการพัฒนาศักยภาพรอบด้านด้อยลงไปด้วย หรือกิจกรรมสำหรับเด็กวัยรุ่น ก็ควรต้องเลือกกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถ และสนองตอบความอยากรู้อยากเห็นและเปิดโอกาสให้ใช้พลังงานมากกว่าเด็กเล็ก เป็นต้น

3. กิจกรรมที่ควรต้องสนุกสนาน การเลือกกิจกรรมเชิงวิเคราะห์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้จัดกิจกรรมทุกคน โดยเฉพาะในด้านความสนุกสนาน กิจกรรมที่สนุกสนานสนองตอบความต้องการพื้นฐานในการเล่นของเด็ก เด็กเล่นเพราะสนุก สนุกทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ความเพลิดเพลินกระตุ้นให้อยากเล่นต่อไป การรวมเอาเป้าหมายในการเรียนรู้ของเด็กเข้ากับการเล่นจึงมักได้ผลสูงสุดเสมอทั้งในด้านคุณภาพการเรียนรู้และระยะเวลาในการเรียนรู้ การเลือกกิจกรรมสนุกสนานไม่ควรทำเพียงผิวเผินแต่ต้องรู้จักถึงขนาดว่า กิจกรรมใดมีความสนุกสูงสุด อยู่ที่ใด เช่น กิจกรรม " ลิงชิงบอล " จุดสนุกที่สุดสำหรับผู้เล่นที่อยู่นอกวงคือ การหลบหลีกส่งลูกบอลให้ผู้อื่น โดยคนเป็น "ลิง" ไม่สามารถแย่งลูกบอลได้ แต่สำหรับคนที่เป็น "ลิง" จุดสนุกที่สุดคือ สามารถแย่งลูกบอลได้ ทั้งนี้ เพื่อจะได้เลือกกิจกรรมที่สนองตอบความสนุกสนานสำหรับเด็กทุกคน

ภาพประกอบกิจกรรม

4. กิจกรรมที่ดีต้องปลอดภัย
ร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่รุนแรง ไม่ลามก
อนาจารและกระตุ้นเรื่องเพศ คำกล่าว
ที่ว่า "ความปลอดภัย คือหัวใจการจัด

กิจกรรมเยาวชน" นั่นถูกต้องที่สุด การเลือกกิจกรรมที่สนุกทำหายความสามารถจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยก่อนเสมอและจะต้องเลือกกิจกรรมที่สามารถจัดระบบป้องกันอุบัติเหตุตั้งแต่ต้นจนจบการจัดกิจกรรม สำหรับผู้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กแม้จะมีประสบการณ์ หรือดำเนินการมานานเท่าไรก็ตาม การเลือกกิจกรรมทุกครั้งจะละเอียดเรื่องความปลอดภัยไม่ได้ การที่แอร์โฮสเตสต้องแสดงวิธีการใช้อุปกรณ์ความปลอดภัยอย่างขาดไม่ได้ทุกครั้งก่อนการบิน ฉันทัด ผู้จัดกิจกรรมเยาวชนต้องดำเนินการทุกครั้งเพื่อให้แน่ใจว่าอุบัติเหตุหรือความรุนแรง จะไม่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมเด็กและเยาวชนทุกครั้ง ทุกกิจกรรม ฉันทัด

5. กิจกรรมที่ดี จะต้องจัดให้ทุกคนมีส่วนร่วม การเลือกกิจกรรมที่ให้โอกาสเฉพาะคน เฉพาะส่วนเข้าร่วมกิจกรรม กำลังเสื่อมความนิยมลงอย่างรวดเร็ว กิจกรรมที่เริ่มด้วยการแข่งขันรุนแรงและจบลงด้วยการถูกคัดออกหรือให้ทำโทษโดยการเลือกปฏิบัติ ได้รับการต่อต้านมากขึ้น แนวคิดการเล่นด้วยกัน สนุกด้วยกัน ร่วมมือกัน และรู้สึกเป็นผู้ชนะด้วยกันกำลังจะเข้ามาแทนที่ การเลือกกิจกรรมจึงต้องคำนึงถึงทุกคนว่าจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างไรตั้งแต่ต้น ทั้งนี้ โดยรวมถึงวิธีการจัดและการนำกิจกรรมซึ่งก็ควรสอดคล้องกัน เช่น ทีมผู้จัดก็ควรเลือกกิจกรรมที่สามารถทำให้ผู้นำทุกคนในทีมมีส่วนร่วมด้วยทั้งกระบวนการ เป็นต้น

6. กิจกรรมที่ดีจะต้องง่าย และสะดวกต่อการจัด รวมทั้งประหยัดและ
ไม่สิ้นเปลืองทรัพยากรจนเกินความจำเป็น ถ้าสามารถเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับกาลเทศะ หรือท้องถิ่นก็จะเป็นการดี การนำเอาสิ่งเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่จะช่วยลดค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมลง ในขณะที่เดียวกันการเลือกกิจกรรมที่ไม่สลับซับซ้อนหรือไม่ยากที่ต้องใช้ทักษะพิเศษเกินไป จะทำให้เด็กบางคนที่มีข้อจำกัดได้มีโอกาสเข้าร่วมได้โดยไม่รู้สึกว่ากิจกรรมนี้สำหรับคนเก่งเท่านั้น เช่น ในการจัดกิจกรรม "กีฬาสี่"

เด็กและเยาวชนที่จะมีโอกาสเข้าร่วมการแข่งขันก็มักจะเป็นคนที่มีทักษะทางด้านกีฬา ส่วนเด็กส่วนใหญ่ก็ต้องเป็นผู้ดู ถ้าผู้จัดมีความเข้าใจว่ากิจกรรมนี้สำหรับเด็กทุกคน ก็จะจัดให้ง่ายต่อการเข้าร่วม นอกเหนือจากการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ แล้วก็ อาจมีการแข่งขันกองเชียร์ การปิดรายการด้วยการชกเคาะเยื่อระหว่างสี หรือการแข่งขัน วาดรูปนักกีฬา ประกวดการแต่งเพลงกีฬาสี ฯลฯ ซึ่งก็จะทำให้เด็กและเยาวชน ที่ไม่ถนัดทางกีฬาสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ง่ายขึ้น

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมสร้างสรรค์ที่นำมาใช้ในการพัฒนา แก้ปัญหา หรือเพื่อ ฟื้นฟูพฤติกรรมเด็กและเยาวชน จึงเป็นผลการเลือกอย่างเหมาะสม และระมัดระวังของ ผู้เกี่ยวข้องทุกคน มิเช่นนั้นกิจกรรมที่อันตรายและไม่พึงประสงค์ก็ยังคงถูกนำมา ใช้โดยผู้เกี่ยวข้องโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ชาวคราวของการใช้กิจกรรมที่รุนแรงและ สลอบไปในทางละเมิดทางเพศก็จะมีให้กังวลกันไปอีกนาน

แหล่งเรียนรู้ และแหล่งนันทนาการ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 25 บัญญัติว่า "รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ"

ต่อไปนี้เป็นแหล่งนันทนาการที่ถือว่าเป็นแหล่งเรียนรู้สาธารณะที่จัดพิมพ์โดยสำนักส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในบ้านเมืองเรามีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายจำนวนมาก ดังต่อไปนี้

1. อุทยานแห่งชาติ

ที่ต้องมีพื้นที่ขนาดไม่น้อยกว่า 10 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,250 ไร่ มีระบบนิเวศน์ที่สมบูรณ์ มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้สวยงามร่มรื่นไว้ทั้งป่าดูและคุ้มครองสัตว์ป่า เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา นันทนาการ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติของประเทศคือ

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ปัจจุบันมีอุทยานแห่งชาติที่ประกาศแล้วในราชกิจจานุเบกษา
จำนวน 81 แห่ง ซึ่งอยู่ในความดูแลของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

ลำดับที่	ชื่ออุทยานแห่งชาติ	จังหวัด
1.	เขาใหญ่	นครนายก/สระบุรี/นครราชสีมา/ ปราจีนบุรี
2.	ภูกระดึง	เลย
3.	ทุ่งแสลงหลวง	พิษณุโลก/เพชรบูรณ์
4.	เขาส่ามร้อยยอด	ประจวบคีรีขันธ์
5.	น้ำหนาว	เพชรบูรณ์
6.	ดอยอินทนนท์	เชียงใหม่
7.	ภูพาน	สกลนคร/ กาฬสินธุ์
8.	ตะรุเตา	สตูล
9.	เขาทอง	นครศรีธรรมราช
10.	ดอยขุนตาล	ลำพูน/ลำปาง
11.	น้ำตกพลิ้ว	จันทบุรี
12.	เอราวัณ	กาญจนบุรี
13.	เขาชะเมา-เขาวง	ระยอง/จันทบุรี
14.	เขาคิชฌกูฏ	จันทบุรี
15.	ลานสัก	ตาก
16.	ภูเรือ	เลย
17.	เฉลิมรัตนโกสินทร์	กาญจนบุรี
18.	รามคำแหง	สุโขทัย
19.	ไทรโยค	กาญจนบุรี
20.	ทะเลบัน	สตูล
21.	หมู่เกาะอ่างทอง	สุราษฎร์ธานี
22.	เขาสก	สุราษฎร์ธานี
23.	ตาดโตน	ชัยภูมิ
24.	ดอยสุเทพ ดอยปุย	เชียงใหม่

ลำดับที่	ชื่ออุทยานแห่งชาติ	จังหวัด
25.	อ่าวพังงา	พังงา
26.	ศรีสัชนาลัย	สุโขทัย
27.	เขาสามถัณฑ์	สระบุรี
28.	แก่งกระจาน	เพชรบุรี/ประจวบคีรีขันธ์
29.	หมู่เกาะสุรินทร์	พังงา
30.	เขาพนมเบญจา	กระบี่
31.	สิรินธร(หาดในยาง)	ภูเก็ต
32.	แม่ปิง	เชียงใหม่ ลำพูน ตาก
33.	แก่งตะนะ	อุบลราชธานี
34.	เขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด	ระยอง
35.	เวียงโกศัย	แพร่/ลำปาง
36.	หาดเจ้าไหม	ตรัง
38.	เขื่อนศรีนครินทร์	กาญจนบุรี
39.	ทับลาน	นครราชสีมา/ปราจีนบุรี
40.	ตากสินมหาราช	ตาก
41.	ปางสีดา	ปราจีนบุรี
42.	เขาปู่-เขาย่า	ตรัง/พัทลุง/นครศรีธรรมราช
43.	หมู่เกาะสิมิลัน	พังงา
44.	คลองลาน	กำแพงเพชร
45.	หมู่เกาะช้าง	ตราด
46.	แหลมสน	ระนอง พังงา
47.	หาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี	กระบี่
48.	ภูหินร่องกล้า	พิษณุโลก/เลย
49.	หมู่เกาะเภตรา	ตรัง/สตูล
50.	ภูเก้า-ภูพานคำ	อุดรธานี/ขอนแก่น
51.	แม่ยม	แพร่/ลำปาง
52.	เขาลำปี-หาดท้ายเหมือง	พังงา
53.	ภูจอง-นายอง	อุบลราชธานี
54.	แม่वंกั	กำแพงเพชร/นครสวรรค์

ลำดับที่	ชื่ออุทยานแห่งชาติ	จังหวัด
55.	น้ำตกชาติตระการ	พิษณุโลก
56.	ศรีพังงา	พังงา
57.	ห้วยหวด	สกลนคร/นครพนม/มุกดาหาร
58.	น้ำตกแจ้ซ้อน	ลำปาง
59.	มุกดาหาร	มุกดาหาร
60.	ศรีลานนา	เชียงใหม่
61.	ดอยหลวง	เชียงราย/พะเยา/ลำปาง
62.	ห่มเกล้าสันตา	กระบี่
63.	คลองวังเจ้า	กำแพงเพชร/ตาก
64.	น้ำตกโยง	นครศรีธรรมราช
65.	เขาน้ำค้าง	สงขลา
66.	เขาหลัก-ลำรู่	พังงา
67.	เขื่อนเขาแหลม	กาญจนบุรี
68.	ออบหลวง	เชียงใหม่
69.	แก่งกรุง	สุราษฎร์ธานี
70.	น้ำตกห้วยยาง	ประจวบคีรีขันธ์
71.	ภูเวียง	ขอนแก่น
72.	ภูผาม่าน	เลย/ขอนแก่น
73.	ไทร่มเย็น	สุราษฎร์ธานี
74.	ผาแต้ม	อุบลราชธานี
75.	ภูสระดอกบัว	มุกดาหาร/ยโสธร/อุบลราชธานี
76.	หาดวนกร	ประจวบคีรีขันธ์
77.	ไทรทอง	ชัยภูมิ
78.	สาละวิน	แม่ฮ่องสอน
79.	นาแห้ว	เลย
80.	ห้วยน้ำดัง	เชียงใหม่
81.	ขุนแจ	เชียงราย

2. วนอุทยาน

คือ พื้นที่ขนาดเล็ก ตั้งขึ้นเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ และเรียนรู้ประจำท้องถิ่น เช่น น้ำตก เหว หน้าผา ถ้ำ สถานที่เหล่านี้จะจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่าย เช่น มีถนน ทางเท้า มีที่พักผ่อนปัจจุบันมีวนอุทยานที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ จำนวน 56 แห่ง ได้แก่

ลำดับที่	ชื่ออุทยาน	จังหวัด
1.	ถ้ำปลา	อ.เมือง แม่ฮ่องสอน
2.	น้ำตกผาเสื่อ	อ.เมือง แม่ฮ่องสอน
3.	นกยูง-น้ำโสม	อ.น้ำโสม อุดรธานี
4.	น้ำตกธารงาม	อ.หนองแสง อุดรธานี
5.	ดอยเวียงแก้ว	อ.สี ลำพูน
6.	ถ้ำผาดั่ง	อ.ปง พะเยา
7.	เขาพนมทอง	อ.วังทอง พิษณุโลก
8.	แพะเมืองผี	อ. เมืองแพร่
9.	น้ำตกบึงตอง และน้ำพุเจ็ดสี	อ.แม่แตง เชียงใหม่

ลำดับที่	ชื่ออุทยาน	จังหวัด
10.	น้ำตกธารทิพย์	อ.หล่มสัก เพชรบูรณ์
11.	น้ำตกวังจรเข้	อ.บ้านฝาง ขอนแก่น
12.	ดงบังอี	อ.นิคมคำสร้อย มุกดาหาร
13.	ถ้ำสะเทิน	อ. สองแคว น่าน
14.	น้ำตกผาหลวง	อ.ศรีเมืองใหม่ อุบลราชธานี
15.	ป่าเหมืองจี้สันป่าสัก	อ.เมือง ลำพูน
16.	ภูพระบาทบัวบก	อ.บ้านฝ้อ อุดรธานี
17.	ภูผาแดง	อ.สุวรรณคูหา หนองบัวลำภู
18.	ภูผาล้อม	อ.เมือง อ.นาดัวง เลย
19.	โกสัมพี	อ.โกสัมพลีลย์ มหาสารคาม
20.	ชีหลง	อ.กันทรวิชัย มหาสารคาม
21.	ป่าหลวง	อ.กระนวน ขอนแก่น
22.	วังสามหมอ	อ.วังสามหมอ อุดรธานี
23.	ม่อนพระยาแช่	อ.เมือง ลำปาง
24.	โป่งพระบาท	อ.เมือง เชียงราย
25.	น้ำตกขุนกลอน	อ.เมือง เชียงราย
26.	ถ้ำหลวงขุนน้ำนางนอน	อ.แม่สาย เชียงราย
27.	ต้นสักใหญ่	อ.น้ำปาด อุดรดิตต์
28.	นครไชยบุรี	อ.โพธิ์ทะเล พิจิตร
29.	น้ำตกเจ็ดสาวน้อย	อ. มวกเหล็ก สระบุรี อ.ปากช่อง นครราชสีมา
30.	เขากระโดง	อ.เมือง บุรีรัมย์
31.	พุ่มวง	อ.อุ้มทอง สุพรรณบุรี
32.	พระแท่นดงรัง	อ.ท่ามะกา กาญจนบุรี
33.	เขาแหลมสิงห์	อ.แหลมสิงห์ จันทบุรี
34.	ปราณบุรี	อ. ปราณบุรี ประจวบคีรีขันธ์
35.	ป่ากลางอ่าว	อ.บางสะพาน ประจวบคีรีขันธ์

ลำดับที่	ชื่ออุทยาน	จังหวัด
36.	ชะอำ	อ.ชะอำ ประจวบคีรีขันธ์
37.	น้ำตกกะเปาะ	อ.ท่าชะ ชุมพร
38.	สระนางมโนราห์	อ.เมือง พังงา
39.	น้ำตกกรมัญญ์	อ. ตะกั่วป่า พังงา
40.	ปราสาทนางผมหอม	อ.ทุ่งยางแดง ปัตตานี
41.	น้ำตกซีโป	อ.ระแงะ นราธิวาส
42.	อ่าวมะนาว	อ.เมือง นราธิวาส
43.	ภูพระ	อ.ท่าคันโท กาฬสินธุ์
44.	ควนเขาวัง	อ.หาดใหญ่ สงขลา
45.	เขาหลวง	อ.ลาดยาว นครสวรรค์
46.	น้ำตกธาราสวรรค์	อ.ควนกาหลง สตูล
47.	ถ้ำแสงธรรมพรหมมาวาส	อ.ปากชม เลย
48.	วนอุทยานถ้ำเขาน้อย	อ.จอมบึง ราชบุรี
49.	วนอุทยานถ้ำลม-ถ้ำวัง	อ.ศรีสำโรง สุโขทัย
50.	วนอุทยานทริภักษ์	อ.เมือง เลย
51.	วนอุทยานถ้ำผาตูบ	อ.เมือง น่าน
52.	วนอุทยานพนมสวาย	อ.เมือง สุรินทร์
53.	วนอุทยานป่าสนหนองคู	อ.เมือง สุรินทร์
54.	วนอุทยานภูผาวิ้ว	อ.กุฉินารายณ์ กาฬสินธุ์
55.	วนอุทยานภูบอบิด	อ.เมือง เลย
56.	วนอุทยานถ้ำแม่ลาน้อย	อ.แม่ลาน้อย แม่ฮ่องสอน

3. สวนพฤกษศาสตร์

คือ สวนที่รวบรวมพรรณไม้ทั้งสดและแห้งเป็นพันธุ์ไม้ของไทยและของต่างประเทศ โดยจัดเป็นหมวดหมู่เพื่อการศึกษาทางพฤกษศาสตร์ และเป็นสถานที่ให้ประชาชนได้พักผ่อนหย่อนใจ ขณะนี้มีจำนวน 5 แห่ง ได้แก่

1. สวนพฤกษศาสตร์ภาคกลาง (พุแค) อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี
2. สวนพฤกษศาสตร์ภาคใต้ (เขาช่อง) อำเภอเมือง จังหวัดตรัง
3. สวนพฤกษศาสตร์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ(ดงฟ้าห่วน) อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
4. สวนพฤกษศาสตร์ภาคตะวันออก (เขาหินซ้อน) อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
5. สวนพฤกษศาสตร์สาทรภาคใต้ (ทุ่งค่าย) อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง

4. สวนรุกขชาติ

คือ แหล่งรวบรวมพรรณไม้ของท้องถิ่นที่มีค่าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งดอกไม้ที่มีในท้องถิ่นต่าง ๆ สำหรับศึกษาด้านพันธุ์ไม้สวยงามและเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ปัจจุบันมีจำนวน 45 แห่ง คือ

1. สวนรุกขชาติห้วยชมภู อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. สวนรุกขชาติห้วยแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. สวนรุกขชาติช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
4. สวนรุกขชาติสกุณทยาน อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก
5. สวนรุกขชาติเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
6. สวนรุกขชาติค่ายบางระจัน อำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
7. สวนรุกขชาติดอนเจดีย์ อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี
8. สวนรุกขชาติถ้ำจอมพล อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี
9. สวนรุกขชาติดงมะอี อำเภอหนองพอก จังหวัดร้อยเอ็ด

10. สวนรุกขชาติห้วยทรายขาว อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
11. สวนรุกขชาติรักรัษะวาริน อำเภอเมือง จังหวัดระนอง
12. สวนรุกขชาติมวกเหล็ก อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี
13. สวนรุกขชาติเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
14. สวนรุกขชาติโป่งสลิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย
15. สวนรุกขชาติห้วยทาก อำเภอกวาง จังหวัดลำปาง
16. สวนรุกขชาติห้วยโรง อำเภอร่องควาง จังหวัดแพร่
17. สวนรุกขชาติพระธาตุแช่แห้ง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
18. สวนรุกขชาติกาญจนกุมาร อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร
19. สวนรุกขชาติผาเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
20. สวนรุกขชาติเมืองรัต อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์
21. สวนรุกขชาติคูเมือง อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี
22. สวนรุกขชาติสมเด็จพระปิ่นเกล้า อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
23. สวนรุกขชาติหนองสนม อำเภอเมือง จังหวัดระยอง
24. สวนรุกขชาติถ้ำเขาน้อย อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา
25. สวนรุกขชาติพุทธทอง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
26. สวนรุกขชาติวังก้านเหลือง อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี
27. สวนรุกขชาติเขาฉกรรจ์ อำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี
28. สวนรุกขชาติกำแพงแสน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

29. สวนรุกขชาติอุบลวรรณมย์ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี
30. สวนรุกขชาติชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี
31. สวนรุกขชาติซัซชมภู อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์
32. สวนรุกขชาติโป่งแซ่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
33. สวนรุกขชาติห้วยน้ำอุ่น อำเภอเส้า จังหวัดน่าน
34. สวนรุกขชาติแม่สุรินทร์ อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
35. สวนรุกขชาติพุทธมณฑล อำเภอนาตุน จังหวัดมหาสารคาม
36. สวนรุกขชาติโพนทราย อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด
37. สวนรุกขชาติดอนหัวนาค อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
38. สวนรุกขชาติดงบังอี อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร
39. สวนรุกขชาติวังปอพาน อำเภอปากปลา จังหวัดนครพนม
40. สวนรุกขชาติท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
41. สวนรุกขชาติภูซำ อำเภอนาดวง จังหวัดเลย
42. สวนรุกขชาติบ้านแพะ อำเภอทองแสนพันธ์ จังหวัดอุดรธานี
43. สวนรุกขชาติไม้เมืองหนาว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
44. สวนรุกขชาติน้ำผุดทัพลาว อำเภอกอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
45. สวนรุกขชาติหนองตาอยู่ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

5. สวนสาธารณะ

เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชนอีกสถานที่หนึ่ง ในสวนสาธารณะจะประกอบไปด้วยพืชพันธุ์ไม้ดอกและไม้ประดับนานาชนิด สวนสาธารณะจำนวน 11 แห่ง ซึ่งอยู่ในความดูแลของกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. สวนสาธารณะ 1 (สวนลุมพินี) ถนนพระราม 4 เขตปทุมวัน
2. สวนสาธารณะ 2 (สวนจตุจักร) ถนนกำแพงเพชร เขตจตุจักร
3. สวนสาธารณะ 3 (สวนพระนคร) แขวงลาดกระบัง เขตลาดกระบัง
4. สวนสาธารณะ 4 (สวนสราญรมย์) แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
5. สวนสาธารณะ 5 (สวนธนบุรีรมย์) แขวงบางมด เขตราชบุรีบูรณะ
6. สวนสาธารณะ 6 (สวนหลวง ร.9) แขวงหนองบอน เขตประเวศ
7. สวนสาธารณะ 7 (สวนน้ำบึงกุ่ม) แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม
8. สวนสาธารณะ 8 (สวนหนองจอก) แขวงกระทุ่มราย เขตหนองจอก
9. สวนสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ถนนกำแพงเพชร เขตจตุจักร
10. สวนเบญจสิริ ถนนสุขุมวิท เขตคลองเตย
11. สวนรมณีนาถ แขวงสำราญราษฎร์ เขตพระนคร

ในส่วนภูมิภาคก็มีสวนสาธารณะทุกจังหวัด นอกจากนี้ บางจังหวัดก็มีสวนสาธารณะในตำบลและอำเภอด้วย

6. อุทยานประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ วัด และพิพิธภัณฑ์

เป็นสิ่งสำคัญเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนามรดกทางศิลปกรรม วัฒนธรรม ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และมีคุณค่าอย่างยิ่งของประเทศ โดยจัดเป็นแหล่งนันทนาการเพื่อการศึกษาประวัติศาสตร์ โบราณคดีและเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยมีกรมศิลปากรดูแล ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติได้ยกย่องและประกาศให้อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยเป็นมรดกโลก ในปี พ.ศ.2534 ปัจจุบันมีอุทยานประวัติศาสตร์จำนวน 9 แห่ง ได้แก่

1. อุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย
2. อุทยานประวัติศาสตร์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. อุทยานประวัติศาสตร์ ศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย
4. อุทยานประวัติศาสตร์ พนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์
5. อุทยานประวัติศาสตร์ พิมาย จังหวัดนครราชสีมา
6. อุทยานประวัติศาสตร์ พระนครศรี จังหวัดเพชรบุรี
7. อุทยานประวัติศาสตร์ เมืองสิงห์ จังหวัดกาญจนบุรี
8. อุทยานประวัติศาสตร์ ศรีเทพ จังหวัดเพชรบูรณ์
9. อุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร

7. สวนสัตว์และแหล่งศึกษาสัตว์ตามธรรมชาติ

สวนสัตว์ในประเทศไทยที่สังกัดหน่วยงานของสำนักนายกรัฐมนตรี มีจำนวน 5 แห่ง เป็นสถานที่รวบรวมสัตว์ป่านานาชนิด ทั้งสัตว์พื้นเมืองและสัตว์ต่างประเทศ มีตั้งแต่สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สัตว์ปีก สัตว์เลื้อยคลาน นอกจากนี้ยังมีพื้นที่สำหรับบริการด้านนันทนาการและเครื่องเล่นต่าง ๆ เช่น เรือพาย เรือถีบ สนามเด็กเล่น ไม้ดอกไม้ประดับ สวนสัตว์ดังกล่าวได้แก่ สวนสัตว์ดุสิต เขาดินวนา สวนสัตว์เปิดเขาเขียว สวนสัตว์เชียงใหม่ สวนสัตว์นครราชสีมา และสวนสัตว์สงขลา

นอกจากนี้หน่วยงานของรัฐและเอกชนอีกหลายแห่งที่เปิดบริการให้เข้าชมได้ รับความรู้และความเพลิดเพลิน เช่น สวนสัตว์ลพบุรี จังหวัดลพบุรี สวนนกสภาคชาดไทย กรุงเทพฯ สวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ กรุงเทพฯ ฟาร์มจระเข้ อำเภอย้ายบ้าน จังหวัดสมุทรปราการ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี โอเอซีซีเวิลด์ ตำบลปากน้ำ อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี เป็นที่เพาะพันธุ์และอนุรักษ์ปลาโลมา เป็นต้น

แหล่งศึกษาสัตว์ตามธรรมชาติเป็นสถานที่ที่มีสัตว์มาอยู่อาศัยและรวมตัวกันตามธรรมชาติ เช่น แหล่งดูนกที่สวนนกวัดสันทรีย์ ตำบลวัดโบสถ์ อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี เป็นที่ชุมนุมของนกนานาชนิดซึ่งจะบินมาในช่วงเดือนกรกฎาคม - เมษายน สวนนกธรรมชาติ อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง

อุทยานนกน้ำ ทะเลน้อย ตำบลทะเลน้อย อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุงเป็นอุทยานนกน้ำที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยสามารถไปดูได้ในระหว่างเดือนธันวาคม - เมษายน วิทยาลัยศรีษัษฐีธาระยาม ตำบลหลักสาม อำเภอบ้านแก้ว จังหวัดสมุทรสาคร เป็นที่อาศัยของนกคาน้ำและนกกระยางขาว แหล่งดูค้างคาวแม่ไก่วัดบางกระเบา อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี มีค้างคาวแม่ไก่จำนวนมากอาศัยอยู่ตามต้นไม้ และแหล่งดูปลาตามวัดต่าง ๆ ที่มีเขตอภัยทาน

8. ธรรมชาติทางทะเล หาดทราย น้ำตก ภูเขา น้ำพุร้อน เทว ถ้ำ

นับเป็นแหล่งนันทนาการและแหล่งเรียนรู้ที่มีประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศใช้เป็นสถานที่เรียนรู้และพักผ่อนเกือบตลอดปี และสถานที่บางแห่งก็จัดเป็นอุทยานแห่งชาติด้วย

9. ค่ายลูกเสือ ค่ายเยาวชน

เป็นสถานที่เหมาะสำหรับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกลางแจ้งและในร่ม สำหรับลูกเสือ ยุวกาชาด กลุ่มเยาวชน และกลุ่มประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้สภาพธรรมชาติหลากหลาย รมรื่น และสวยงาม

10. ศูนย์เยาวชน ศูนย์การเรียนรู้ไอที

หมายถึง สถานที่สร้างเสริมประสบการณ์ นันทนาการให้แก่เยาวชนหรือสถาบันที่จัดให้เยาวชนทั้งในเมืองและท้องถิ่นได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ ใช้เวลาว่างหลังจากการศึกษาให้ได้ประโยชน์ เช่น ได้พักผ่อน ความรู้ สร้างความสามัคคี ออกกำลังกาย ทำงานศิลปะ อินเทอร์เน็ต หรือทำประโยชน์ร่วมกัน โดยเฉพาะการสร้างประสบการณ์กลุ่มที่ต่อเนื่อง ซึ่งแต่ละศูนย์ก็มีกิจกรรมแตกต่างกันหลากหลาย เช่น กีฬา ดนตรี นาฏศิลป์ ศิลปะ ห้องสมุด และกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ เช่น ทัศนศึกษา การแข่งขันกีฬาระหว่างศูนย์การอยู่ค่ายพักแรม เป็นต้น

11. ศูนย์ศิลปหัตถกรรม เป็นศูนย์ส่งเสริมความสามารถ ทักษะ สมาธิ ความประณีตและความอดุสาหะแก่บุคคลเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์ และสื่อการเรียนรู้ ส่งเสริมทางด้านนันทนาการ ได้แก่ การประดิษฐ์ของเล่น เครื่องใช้ การพิมพ์ภาพ การตกแต่งบ้าน การเย็บปักถักร้อย การปั้นการวาดภาพ การเคลือบดินเผา การแกะสลัก การจักสาน และการทอผ้า เป็นต้น

12. สนามกีฬา สนามเด็กเล่น สวนสุขภาพ และสถานบริหารกาย จัดเป็นแหล่งนันทนาการที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมทางนันทนาการประเภทเกม กีฬา เดิน วิ่ง แรลลี่ การบริหารกาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการออกกำลังกาย การผ่อนคลาย ความเครียด ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน การพบปะสังสรรค์ การสร้างความสามัคคี และส่งเสริมการมีมนุษยสัมพันธ์

13. สถานบันเทิงต่าง ๆ ได้แก่ โรงภาพยนตร์ โรงละคร สถานที่แสดงดนตรี สวนสนุก ไนต์คลับ คาราโอเกะ ดิสโก้เธค เป็นสถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการอีกรูปแบบหนึ่งให้ความบันเทิง สนุกสนาน พักผ่อนหย่อนใจแก่บุคคลได้เป็นอย่างดี อนึ่ง สถานที่เหล่านี้ต้องปราศจากอบายมุข เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสารเสพติดต่าง ๆ

14. ห้องสมุดและศูนย์สื่อการเรียนรู้ จัดเป็นสถานที่ที่มีระบบการจัดเก็บรวบรวมหนังสือประเภทต่าง ๆ ซึ่งอาจรวมทั้งต้นฉบับ ลายมือเขียน ไมโครฟิล์ม และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแหล่งนันทนาการในด้านกิจกรรมทางวรรณกรรม ได้แก่ การอ่าน การเขียน การพ่อนคลายอารมณ์ ได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน มีความรู้และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

15. ศูนย์การค้า ตลาดนัด จัดเป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งนันทนาการที่สำคัญแห่งหนึ่งในชุมชนโดยศูนย์การค้าจะเป็นลักษณะของศูนย์กลางจำหน่ายสินค้า มีร้านขายสินค้านานาชนิดทั้งของอุปโภคบริโภค รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีมุมเรียนรู้ และให้ความบันเทิงในด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้มาซื้อสินค้า หากมีการจัดการที่ดีและส่งเสริมจากภาครัฐให้ใช้เป็นศูนย์กิจกรรม ศูนย์เยาวชนที่ได้มาตรฐานก็จะประหยัดงบประมาณในการจัดศูนย์กิจกรรมขนาดใหญ่ในเมือง

ส่วนตลาดนัดจะเป็นสถานที่ที่ชุมชนได้กำหนดวันสำหรับซื้อขายสินค้าต่าง ๆ หลากประเภท ซึ่งมีได้ตั้งขายอยู่เป็นประจำ จัดว่าเป็นศูนย์การเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ทางเกษตร ซึ่งมีอยู่ในเกือบจะทุกชุมชน

16. หน่วยงานภาครัฐ เอกชน องค์กร มูลนิธิ และสมาคมต่าง ๆ ที่ดูแลเกี่ยวกับแหล่งนันทนาการ หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลเมือง กระทรวงมหาดไทย ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัด กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงศึกษาธิการ

หน่วยงานเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจเกี่ยวกับสวนสนุก สวนสัตว์ โรงภาพยนตร์ โรงละคร ดิสโก้เธค คาราโอเกะ สถานบริการออกกำลังกาย (Health club) สระว่ายน้ำ สนามเทนนิส

องค์กร มูลนิธิ และสมาคมต่าง ๆ เช่น ยูวพุทธิกสมาคม ยูมุสลิม สมาคม YMCA YWCA ศูนย์พัฒนาเยาวชน YPDC สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์ ฯลฯ เป็นต้น

องค์กรเหล่านั้นนอกจากจะเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งนันทนาการแล้วยังเป็นแหล่งทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคมอีกด้วย

ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้และแหล่งนันทนาการ

1. ช่วยส่งเสริมและกระตุ้นให้คนมาสนใจการเรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม
2. เป็นศูนย์กลางหรือสถานที่ของการพบปะพูดคุย สังสรรค์ ทำให้ได้รับความรู้ ความบันเทิง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเจตคติซึ่งกันและกัน
3. เป็นแหล่งส่งเสริม และสร้างเสริมสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี เช่น กิจกรรมการออกกำลังกาย เล่นกีฬาของสนามกีฬา สนามเด็กเล่น สำหรับสวนสาธารณะ สถานที่บันเทิงต่าง ๆ ทำให้ได้รับความเพลิดเพลิน และคลายเครียด
4. แหล่งนันทนาการเป็นแหล่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ได้รับประสบการณ์ ทำให้มีความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ สนุกสนาน ลดปัญหาอาชญากรรม สารเสพติด และอบายมุข ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สังคมและชุมชน

เทคนิคการจัดกิจกรรม สำหรับเด็กและเยาวชน

*การจัดกิจกรรม โดยใช้กรอบความคิด รู้เรา รู้เขา รู้เป้าหมาย รู้สื่อ รู้ใช้
รู้สืบสาน เพื่อให้เข้าใจและจดจำได้ง่าย*

✿...รู้เรา...

วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อนของผู้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ว่ามีส่วนไหนที่จะทำให้การจัดกิจกรรมเป็นไปได้ ใครถนัดด้านไหน ไม่ถนัดด้านใด การจัดจะจัดเองหรือจัดเป็นกลุ่ม ถ้ามีจุดอ่อนจะสามารถพัฒนาจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็งได้หรือไม่ ถ้าไม่ได้จะมีใครมาทดแทนสามารถหาคณะอื่นมาช่วยในส่วนไหนได้บ้าง เรียนรู้ไว้ถ้าเราไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ด้วยตนเอง เราก็ยังสามารถเป็นผู้จัดที่ประสานให้คนอื่น ๆ ที่มีความสามารถเข้ามาช่วยจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนได้ คุณสมบัติที่ดีของผู้จัดกิจกรรมควรมีอะไรบ้าง

❀...รู้เขา....

ศึกษากลุ่มเป้าหมาย ว่าเราจะจัดกิจกรรมสำหรับใคร ควรจะต้องสามารถตอบคำถามในหัวข้อต่อไปได้ในเบื้องต้น 5 W 1 H

WHO กลุ่มเป้าหมายเป็นใคร อายุเท่าไร เพศ การศึกษา มีความต้องการอะไร ชอบอะไรไม่ชอบ อะไรควร อะไรไม่ควร สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

WHAT จะทำอะไร กลุ่มเป้าหมายจะทำอะไร จะมาเรียนหนังสือ จะมาร่วมกิจกรรมอะไร

WHERE ที่ไหน ? ที่โรงเรียนที่นอกโรงเรียน ที่ห้องไหน สถานที่ที่ไหน

WHY ทำไมต้องทำกิจกรรมนี้ อะไรคือเหตุผลอยู่เบื้องหลัง

WHEN จะเกิดขึ้นเมื่อไร เวลาใด นานแค่ไหน

HOW จะทำอะไร จะจัดกิจกรรมเฉพาะบุคคลเป็นกลุ่ม เป็นกิจกรรมในร่มหรือกลางแจ้ง

ผู้จัดกิจกรรมต้องศึกษา 5 W 1H อย่างรอบคอบและลุ่มลึกเพื่อให้เข้าใจอย่างแน่แท้ในพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย อันทำให้การจัดกิจกรรมตรงตามพฤติกรรมและความต้องการมากขึ้น

❀...รู้เป้า....

เรียนรู้ในการตั้งเป้าหมายในการจัดกิจกรรม รู้ว่าเป้าหมายในการทำงานกับเด็กและเยาวชนนั้น ถ้าไม่ใช่เป้าหมายในเชิงพัฒนา (ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม) หรือเชิงป้องกันแล้ว ก็ยังมีเชิงแก้ไขช่วยเหลือ ให้เด็กและเยาวชนพ้นสภาพปัญหาต่าง ๆ หรือไม่ก็เชิงฟื้นฟูให้กลับสภาพเดิมภายหลังการแก้ไขในเบื้องต้นแล้ว การตั้งเป้าหมายในการใช้กิจกรรมเป็นสื่อให้ชัดเจนตรงวัตถุประสงค์ก็จะทำให้การจัดกิจกรรมบรรลุผลตรงและเร็วขึ้น อีกทั้งยังสามารถวัดผลได้เพื่อนำไปปรับปรุงต่อไป

❀...รู้สื่อ...

การศึกษาเรื่องสื่อกิจกรรมสามารถทำได้ในหลาย ๆ รูปแบบ เช่น รวมกลุ่มระดมสมองว่ามีสื่อกิจกรรมอะไรบ้าง อ่านจากหนังสือ จดจำจากกรบอกเล่าและอื่น ๆ ผู้ที่รวบรวมสื่อกิจกรรมไว้เป็นหมวดหมู่ ก็จะสามารถเลือกใช้กิจกรรมได้ง่ายและเหมาะสม การรู้จักตัดแปลงสื่อเดิมให้เป็นสื่อใหม่ก็จะทำให้สามารถมีสื่อกิจกรรมที่ไม่ซ้ำกันสำหรับการจัดกิจกรรมตามเป้าหมายที่แตกต่างกันได้ การเรียนรู้เรื่องสื่อกิจกรรมที่เน้นความหลากหลาย และไม่จำกัดขอบเขตจะทำให้รู้จักสื่อจำนวนมากในเบื้องต้นสามารถคิดริเริ่มใช้กิจกรรมได้กว้างขวางขึ้น แต่อย่างไรก็ดี สื่อแม้จะมีมาก แต่การเลือกสื่อที่ดีเหมาะสมกับเยาวชนก็เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เช่น สื่อกิจกรรมที่เยาวชนต้องการมักจะเป็นสื่อ ที่ง่าย ทำง่าย สนุกสนาน และเหมาะกับเพศวัย เป็นต้น

❀...รู้ใช้...

แม้จะรู้จักสื่อเป็นจำนวนมากแต่ไม่รู้จักใช้ ไม่รู้วิธี เทคนิคการใช้การจัดสื่อที่ดีก็อาจให้บรรลุผลในการนำไปพัฒนา แก้ปัญหาหรือฟื้นฟูเด็กและเยาวชน การเรียนรู้เรื่องการใช้กิจกรรม สื่อกิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ อาจทำได้หลายทาง เช่น อ่านศึกษาหาความรู้จากผู้รู้ เข้าร่วมในการฝึกอบรมหรืออ่านจากหนังสือที่มีผู้เขียนขึ้น การลองผิดลองถูกก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้การใช้สื่อมีความชำนาญมากขึ้น การฝึกฝนการจัดกิจกรรมก็จะเพิ่มความมั่นใจ ในการใช้ การเลือกใช้และการนำเอาสื่อกิจกรรมที่เหมาะสมไปจัดให้ตรงกับวัตถุประสงค์ได้ดีขึ้น เทคนิควิธีการนำและการจัดกิจกรรมจะพัฒนาขึ้นหากผู้ใช้ฝึกฝนการจัดกิจกรรมบ่อย ๆ จนเป็นนิสัย ผู้นำกิจกรรมที่มีความสามารถใช้ความอดทนเป็นแรมปีเพื่อฝึกฝนจึงจะสามารถนำกิจกรรมต่าง ๆ ได้คล่องแคล่วเป็นอัตโนมัติ

❀...รู้สับสน...

กระบวนการเรียนรู้จะสัมฤทธิ์ผลต้องอาศัยการสรุปทบทวนจากครั้งก่อน ๆ และสามารถนำเอาจุดเด่นมาใช้ต่อไป และนำเอาจุดด้อยมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นในการจัดกิจกรรมครั้งต่อ ๆ ไป การประเมินผลการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะขาดไม่ได้ ผลการประเมินทั้งจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมผู้จัดและผู้เกี่ยวข้องจึงควรได้รับการนำมาดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถใช้คู่มือการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนให้ได้ผลสูงสุด กรุณาอ่านผ่านทุกเรื่องอย่างรวดเร็วก่อนครั้งหนึ่งครั้ง แล้วค่อยกลับมาอ่านแต่ละเรื่องโดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

.....รู้เรา (สิ่งที่ผู้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กควรรำคาญ).....

ลักษณะที่ติของผู้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

ลักษณะต่อไปนี้เป็นลักษณะที่เหมาะสมสำหรับจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

" มนุษย์สัมพันธ์ดี รับคิดชอบต่อหน้าที่ เชื้อมั่น มีความคิดสร้างสรรค์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ อดทน เสียสละ อารมณ์ร่าเริงแจ่มใส มีความรักให้ ซื่อสัตย์ รับฟังความคิดเห็น "

*** มนุษย์สัมพันธ์ดี** การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเป็นการจัดกิจกรรมที่ละเอียดอ่อนเพราะผู้จัดต้องตระหนักอยู่เสมอว่า กิจกรรมทุกอย่าง วิธีการนำเสนอ พฤติกรรมของผู้นำเสนอ เทคนิควิธีการ ย่อมจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนาแก้ปัญหาและฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กได้ตลอดเวลา การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้จัดและเยาวชนจึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง จากประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเยาวชนพบว่าหากผู้จัดมีมนุษยสัมพันธ์กับเด็กและเยาวชนเริ่มตั้งแต่บุคลิกภาพ การวางตน ภาษาท่าทาง กริยามารยาทของผู้จัดเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทำให้การจัดกิจกรรมประสบ

ผลสำเร็จที่ยิ่งอีกประการที่สำคัญ คือ เด็กและเยาวชนมักจะชอบเข้าร่วมกิจกรรมที่ผู้จัดให้ความคุ้นเคย เป็นกันเอง สนุกสนมมากกว่ากิจกรรมที่ผู้จัดขาดสิ่งเหล่านี้

*** รับผิดชอบต่อหน้าที่** การจัดกิจกรรมเพื่อให้เป็นทางเลือกที่หลากหลายในการสนองตอบความต้องการของเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการคิดค้น เตรียมการและงานอื่นๆ อีกมากมายเพื่อให้แน่ใจว่าการจัดกิจกรรมจะสามารถพัฒนาแก้ปัญหาหรือฟื้นฟูเด็กและเยาวชนได้ผลสูงสุด ความรับผิดชอบในงานทุกอย่างที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งจำเป็น ผู้จัดกิจกรรมเยาวชนไม่เพียงแต่มีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเท่านั้น ยังต้องรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่จะเกิดกับเด็กและเยาวชนที่ติดตามมาด้วย มีผู้จัดกิจกรรมจำนวนมากสามารถจัดกิจกรรมได้และนำไปทุกคนสนุกสนาน แต่ไม่เคยรับผิดชอบเลยว่ากิจกรรมที่นำไปนั้นทำให้เกิดการพัฒนา การแก้ปัญหา หรือการฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กขนาดไหน จึงไม่สามารถบอกได้ถึงข้อดีข้อด้อยเพื่อการปรับปรุงให้ดีขึ้นในอนาคต

หน้าที่ในการจัดกิจกรรมต้องรวมถึง การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผลงานการจัดกิจกรรมตามแผนที่ครบวงจร เพื่อจะเป็นผลนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้น

*** เชื่อมั่น** ผู้จัดกิจกรรมต้องมีความเชื่อมั่นในการจัดกิจกรรมอย่างสูง การพัฒนาความเชื่อมั่นสามารถทำได้หลายทาง เช่น การศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมเพื่อแสวงหาความรู้ให้มากขึ้น ซึ่งอาจทำได้โดยการอ่านหนังสือที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากผู้รู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อื่น การคิดค้นและเรียนรู้ด้วยตนเอง การนำเอาความรู้ดังกล่าวไปฝึกฝนทำซ้ำจนเกิดเป็นทักษะอัตโนมัติ สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้เกิดความเชื่อมั่นในการจัดกิจกรรมมากขึ้น

*** ความคิดสร้างสรรค์** การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ดีไม่ควรจะซ้ำซากน่าเบื่อ แม้จะมีขอบข่ายกิจกรรมกว้างขวางสำหรับผู้จัดเลือกนำมาใช้ให้

ตรงกับความต้องการและเป้าหมาย แต่เด็กและเยาวชนมีความสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ ค่อนข้างสั้น และต้องการสิ่งใหม่ ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจตลอดเวลา ผู้จัดกิจกรรม เด็กและเยาวชนจึงต้องเป็นนักจินตนาการ สามารถคิดค้นกิจกรรมใหม่ ๆ ได้ตลอดเวลาอย่างสนุกสนาน รู้จักดัดแปลง แก้ไข ปรับเปลี่ยนและสร้างกิจกรรมชิ้นใหม่ ได้อย่างทันท่วงที ทำให้กิจกรรมที่นำมาเป็นสื่อในการพัฒนาเด็กและเยาวชน หรือเป็นสื่อ ในการแก้ไขปัญหายาวชนด้านต่าง ๆ หรือเป็นสื่อในการฟื้นฟูเด็กและเยาวชน มีสีสัน ไม่น่าเบื่อ และกระตุ้นให้เกิดการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ การฝึกฝนให้รู้จัก ดัดแปลง กิจกรรมต่าง ๆ จากสิ่งที่มีอยู่แล้วหรือคิดค้นขึ้นใหม่ จึงเป็นความจำเป็นของผู้จัด กิจกรรมเยาวชนทุกคน

*** แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้** พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเกิดขึ้น เปลี่ยนแปลง และพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในวันนี้อาจไม่เหมาะสม ในวันพรุ่งนี้ จากประสบการณ์พบว่าในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งมักจะมีปัญหาต่าง ๆ อยู่เสมอ บางปัญหาอาจคาดการณ์ได้ แต่บางปัญหาที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดมาก่อน ผู้นำกิจกรรมเยาวชนที่ชำนาญและมีทักษะการนำกิจกรรมเป็นอัตโนมัติจะสามารถ แก้ปัญหาในการจัดกิจกรรมที่เกิดปัจจุบันทันด่วนได้ดีกว่า เช่น การปรับเปลี่ยน กิจกรรมให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน หรือสภาพแวดล้อม ที่เปลี่ยนไป หรือการนำปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นกิจกรรมเสียเอง เป็นต้น ทักษะการ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าเกิดจากประสบการณ์และการฝึกฝน แต่อย่างไรก็ตาม การวางแผนหรือคาดการณ์ถึงปัญหาที่จะเกิดไว้ล่วงหน้าหลาย ๆ ด้านเป็นแนวทาง ที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง ปัญหาเฉพาะหน้าอาจรวมถึงปัญหาพฤติกรรมของเด็กต่อการจัด กิจกรรม ปัญหากิจกรรมไม่เหมาะสม วิธีการจัดหรือการนำที่อาจต้องเปลี่ยนไป ปัญหาการยืดหรือลดเวลาในการจัดกิจกรรม เทคนิคการนำไม่ได้ผล ฯลฯ การฝึก การคาดการณ์และเตรียมพร้อมเผชิญหน้ากับปัญหา และเตรียมแนวทางแก้ไข ล่วงหน้าอาจเป็นทางออกที่ดี

* **อดทน** การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กๆ เพียงผิวเผิน อาจคิดว่าใครๆ ก็สามารถดำเนินการได้ แต่การจัดกิจกรรมที่คำนึงถึงพฤติกรรมของเด็ก เป้าหมายไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาการแก้ปัญหาหรือการฟื้นฟูให้กลับคืนสภาพเดิมนั้น ต้องอาศัยเทคนิควิธีการที่พิเศษ ในบางประเทศผู้ที่จะทำหน้าที่ตามเป้าหมายดังกล่าวต้องได้รับการฝึกอบรมให้รู้จริงฝึกฝนจนชำนาญ และมีวุฒิภาวะสูงจนจากกล่าวรวม ๆ ว่าต้องเป็นมืออาชีพ การพัฒนาแก้ปัญหาเด็ก เป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องการคนพิเศษจะใช้มีสมาธิเล่นได้ บางพฤติกรรมอาจถูกทำลายโดยการจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสมจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และที่ร้ายยิ่งกว่านั้นบางกิจกรรมสามารถทำร้ายจิตใจเด็กที่อาจมีอิทธิพลกับชีวิตของเขาไปตลอดผู้จัดกิจกรรมจึงต้องอาศัยความอดทน อดกลั้น และระมัดระวังเป็นพิเศษ มีเด็กที่ติดยาเสพติดที่เข้าร่วมกิจกรรมฟื้นฟูนับครั้งไม่ถ้วนหายแล้วก็กลับมาอีก ถ้าผู้จัดกิจกรรมไม่มีความอดทนพอ ความหวังที่จะเห็นเด็กและเยาวชนหายขาดจากสิ่งเสพติดดังกล่าวคงไม่มี และผู้จัดกิจกรรมเด็กและเยาวชนคงจะไม่อดทนครั้งแล้ว ครั้งเล่าด้วยความหวัง

* **เสียดสี** การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนต้องอาศัยเวลาอย่างมาก บางกิจกรรมที่ผู้จัด ๆ ขึ้นเพื่อพัฒนาตามเป้าหมาย อาจต้องใช้เวลาเป็นปีกกว่าจะเห็นผล ผู้จัดกิจกรรมบางคนภายหลังการจัดกิจกรรมไปแล้ว มักจะสนใจติดตามดูการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หากไม่ได้ผลก็มักจะแสวงหากิจกรรมหรือแนวทางอื่น ๆ เสมอ ผู้นำค่ายเยาวชนส่วนมากมักจะติดตามพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนทุกครั้ง ที่เด็กเข้าร่วมกิจกรรม แม้จะเป็นเวลาพักผ่อนในตอนกลางคืน ก็มักจะมองหาวิธีหรือกิจกรรมอื่น ๆ โดยการศึกษาด้วยตนเอง พุดคุยแลกเปลี่ยนกับคนอื่นเพื่อจะได้จัดกิจกรรมต่อไปในวันรุ่งขึ้น ครูช่างถนนทุกคนมักจะจัดกิจกรรมสำหรับเด็กเร็วร้อน ในเวลาที่คนอื่นนอนแล้ว ศูนย์เยาวชนที่ดีก็มักจะจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ในวันหยุด ถ้าผู้จัดกิจกรรมเยาวชนไม่ทุ่มเท ไม่เสียดสี งานเยาวชนในเวลาที่แตกต่างกันนี้ ก็คงไม่มีใครดำเนินการ

*** อารมณ์ร่าเริงแจ่มใส** การทำงานกับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นสื่อในการพัฒนาแก้ปัญหาและฟื้นฟูเรื่องอารมณ์เป็นเรื่องสำคัญที่สุดเรื่องหนึ่ง มีคนกล่าวว่า " พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเป็นเช่นใดเมื่อร่วมกิจกรรม ให้อุพฤติกรรมของผู้จัดหรือผู้นำกิจกรรม " หรือในทางกลับกัน " ถ้าอยากจะรู้ว่าผู้นำกิจกรรมเป็นอย่างไรให้อุพฤติกรรมของเด็ก " คำกล่าวนี้ค่อนข้างเป็นจริง ผู้นำค่ายเยาวชนที่สนุกสนาน ร่าเริง เด็กจะสนุกสนานร่าเริงไปด้วย ผู้นำค่ายที่เคร่งเครียด เด็กก็จะมีพฤติกรรมเครียดไปด้วย ในวัยเด็กและเยาวชนนั้น เด็กส่วนใหญ่ที่ปกติจะมีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใสตามวัยของเขา การละเล่นจะเข้ามา มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทุกด้าน กิจกรรมที่สนุกเด็ก ๆ จะเข้าร่วมและยิ้มแย้มแจ่มใส กระบวนการที่จับเด็กและบังคับให้เติบโตเกินวัย บังคับให้อยู่ในกรอบ และทำกิจกรรมเคร่งเครียด จะค่อย ๆ ทำลายอารมณ์ร่าเริงแจ่มใสไปทีละน้อย ๆ ในไม่ช้าก็จะเป็นคนที่จริงจังกับชีวิตเกินไปและขาดความสุข

อารมณ์ร่าเริงแจ่มใสเป็นการแสดงออกถึงความสุข ผู้จัดกิจกรรมเด็กและเยาวชนจึงจำเป็นต้องฝึกฝนให้ตนเองเป็นคนมีอารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใสตลอดเวลาที่จัดกิจกรรมเยาวชน

*** มีความรัก, ให้** ผู้จัดกิจกรรมที่ไม่รักงานกิจกรรม ไม่เคยมีความรู้สึกที่จะให้สิ่งดี ๆ ต่อเด็กและเยาวชน มักจะไม่ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเยาวชน ผู้ทำงานเยาวชนหลายคนทำงานเพราะถูกบังคับ ไม่ว่าจะเป็นอย่างหนึ่งที่กำหนดหรือคำสั่งให้ทำตามระบบงานที่มีอยู่ บางคนทำกิจกรรม เพื่อแลกเปลี่ยนกับค่าจ้างหรือเกียรติยศ บุคคลดังกล่าวอาจไม่ประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมเยาวชน ผู้จัดกิจกรรมเยาวชนส่วนมากมักจะชอบงาน มองเห็นคุณค่าของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเป็นสื่อในการพัฒนาแก้ปัญหา และฟื้นฟูพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ผู้จัดกิจกรรมมักจะมีความรักฐานมาจากความรักเด็ก มีความปรารถนาที่อยากจะเห็นเด็กและ

เยาวชนเติบโตเป็นคนดีได้รับสิ่งที่ดี ๆ ในวัยของเขา ระดับความรักที่ผู้จัดกิจกรรมที่
ดีมอบให้เด็กและเยาวชนเป็นความรักที่เหนือโลก ไม่หวังผลตอบแทน แต่เป็นการให้
และมีความสุขที่ได้ให้

ผู้จัดกิจกรรมเยาวชนที่มีความรักและการให้ที่ไม่หวังผลตอบแทนจะสามารถ
จัดกิจกรรมได้อย่างทุ่มเทเต็มใจและอาสาสมัครอย่างต่อเนื่องจริงใจ จากประสบการณ์
จัดกิจกรรมลักษณะนี้จะเป็นที่รักที่ชื่นชอบของเด็กและเยาวชนไม่ว่าจะจัดกิจกรรมใด ๆ

*** ชื่อสัตย์** การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กนอกจากจะต้องอาศัยความรัก
ความทุ่มเททั้งกำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิดแล้ว ยังต้องอาศัยความตรงไป
ตรงมา ชื่อสัตย์ต่อวิชาชีพในการใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการพัฒนา แก้ปัญหา
และฟื้นฟูเด็กและเยาวชน การใช้สื่อกิจกรรมต่าง ๆ ย่อมต้องมีจรรยาบรรณ เช่น
ไม่ใช้กิจกรรมเป็นสื่อไปสู่ทางเสื่อม เช่น ครูใช้การจัดกิจกรรมกลุ่มเยาวชนเป็นฐาน
ในการจัดจำหน่ายยาเสพติดในโรงเรียน จัดค่าย พักแรมเพื่อการประพฤติเบี่ยงเบน
ทางเพศ จัดกิจกรรมดนตรีเพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจ ผู้จัดกิจกรรมทุกคน
ต้องชื่อสัตย์ต่อการคิดและการนำกิจกรรมไปใช้ให้ตรงกับเป้าหมายเหมาะกับเพศ
วัย รวมทั้งต้องชื่อสัตย์ต่อผลของกิจกรรมรวมภายหลังการจัด เพื่อจะได้มีข้อมูลที่
ตรงไปตรงมาในการนำไปปรับปรุงใช้ในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป

การจัดกิจกรรมที่ผู้จัดไม่มีคุณธรรม การจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม
ทางจริยธรรม เช่น การนำกิจกรรมทางลามกอนาจาร การใช้คำพูดหยาบคาย
และการประพฤติสื่อไปในทางเพศระหว่างผู้จัดและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ถือว่าไม่
ชื่อสัตย์ต่อวิชาชีพการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

*** รับฟังความคิดเห็น** ในกระบวนการสุดท้ายของการจัดกิจกรรมเยาวชน คือ
การประเมินผลเพื่อให้ทราบถึงผลดีผลด้อยของการจัดแต่ละครั้ง และนอกเหนือจากนี้

ก็ยังคงถือว่าเป็นความต้องการของผู้จัดกิจกรรมที่อยากทราบว่า การจัดแต่ละครั้งนั้น ประสพผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างไรและเท่าไร การประเมินผลอาจทำได้หลากหลายวิธี เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย การประเมินผลวิธีการจัดกิจกรรม ประเมินผลการใช้ทรัพยากรและงบประมาณ เป็นต้น

ในกระบวนการจัดกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม เช่น ภายหลังจากจัดกิจกรรม มีการประชุมคณะผู้จัด เพื่อสรุปผล หรือส่งให้เด็กหรือเยาวชนที่เข้าร่วมกรอกแบบประเมินผล

ไม่ว่าจะเป็นวิธีใด ๆ ก็ตาม ย่อมมีการให้ข้อมูลทั้งในเชิงสำเร็จหรือเชิงบวก ในการจัดกิจกรรม และในเชิงไม่ประสพผลสำเร็จหรือเชิงลบ ผู้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่ดีได้รับการคาดหวังว่าจะยอมรับในผลต่าง ๆ เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ผู้จัดกิจกรรมที่ไม่ดีมักไม่ฟังความคิดเห็นใด ๆ โดยเฉพาะในทางเสีย แต่จะรับฟังแต่ทางที่ดี ผู้จัดกิจกรรมแบบนี้ก็ไม่สามารถพัฒนาคุณภาพในการจัดกิจกรรมได้ ส่วนผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นตลอดเวลา ก็จะสามารถมองเห็นจุดแข็งและจุดอ่อนในการจัดกิจกรรม จึงย่อมเห็นทางแก้ไขปรับปรุงจุดอ่อนในการจัดให้ดีขึ้น

ผู้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนควรทำและไม่ควรทำ (DO AND DON'T)

ควรทำ (DO)

1. วางตัวให้เหมาะสม
2. ดูแลสุขภาพ บุคลิก การแต่งกาย

ไม่ควรทำ (DON'T)

1. วางตัวไม่เหมาะสม
2. ไม่ดูแลสุขภาพ บุคลิก การแต่งกาย

3. ภาษาท่าทาง กริยามารยาทเหมาะสม	3. พูดจาหยาบค้าย กระโชก
โชกชาก กริยา มารยาท
ไม่เหมาะสม
4. ใจดีมีเมตตา	4. ใจร้าย ใจดำ
5. มีความรักในเยาวชน รักในกิจกรรม	5. ไม่ชอบทำงานกับคน ไม่
ชอบกิจกรรม
6. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	6. เห็นแก่ตัว
7. คิดก่อนทำ	7. ทำก่อนคิด ไม่รอบคอบ
8. คิดริเริ่มวิธีการและกิจกรรมใหม่ ๆ	8. ใช้วิธีการ กิจกรรมเดิม ๆ
9. มีขั้นตอนการจัดชัดเจน	9. จัดตามใจ ตามอารมณ์
ผู้จัดไม่มีขั้นตอน
10. ยิ้มแย้มแจ่มใส	10. ดุ เจ้าอารมณ์
11. ควบคุมอารมณ์ได้	11. ควบคุมอารมณ์ไม่ได้
12. วุฒิภาวะสูง	12. วุฒิภาวะต่ำ
13. มีมนุษยสัมพันธ์	13. ไม่มีมนุษยสัมพันธ์
14. แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้	14. แก้ปัญหาไม่ได้
15. ทำงานเป็นทีม	15. ตัวใครตัวมัน
16. อดทน	16. ไม่อดทน
17. เสียสละ	17. ทำตามหน้าที่ ไม่ทุ่มเท
18. เชื่อสัจย์ต่ออาชีพ	18. ไม่เชื่อสัจย์ต่ออาชีพ
19. ฝึกฝนสม่ำเสมอ	19. ไม่ฝึกฝนทักษะ
20. ใช้กิจกรรมสร้างสรรค์ ไม่ลามก
รุนแรง	20. ใช้กิจกรรมลามก
ความรุนแรง

(สรุปจากข้อมูลการเสนอแนะของผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรผู้นำ
กลุ่มสัมพันธ์ หลักสูตรผู้นำเพลง เกมสำหรับเด็ก หลักสูตรการจัดกิจกรรม
สำหรับเด็กของศูนย์พัฒนาเยาวชนในช่วงสิบปีที่ผ่านมา)

ทักษะผู้จัดการกิจกรรม สำหรับเด็กและเยาวชน

กระบวนการฝึกฝนทักษะใดๆ ให้กลายเป็นลักษณะนิสัย หรือเป็นทักษะอัตโนมัติ นั้น ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการสร้างความสามารถด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ การจัดการกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อให้ได้ผลสูงสุดย่อมต้องอาศัยการทำซ้ำ โดยสม่ำเสมอต่อเนื่องไม่ขาดสาย จึงจะทำได้ เพื่อให้เข้าใจกระบวนการดังกล่าว โปรดดูภาพต่อไป

ทักษะเริ่มฝึก (Systematic Skill)

หรือทักษะที่จัดระบบ หมายถึง ทักษะที่ประกอบไปด้วยทักษะย่อย ๆ หลาย ๆ ทักษะมารวมกัน เช่น ทักษะการว่ายน้ำ ประกอบด้วยทักษะย่อย ๆ หลายทักษะ เช่น ทักษะการหายใจเบื้องต้น การหายใจเข้าทางปาก และหายใจออกทางจมูก และปาก ทักษะการลอยตัวในน้ำ ทักษะการเตะเท้า ทักษะการใช้มือ เป็นต้น

ในการฝึกทักษะว่ายน้ำนั้น ส่วนใหญ่ผู้ที่ต้องการฝึกมักจะเริ่มฝึกแยกแต่ละทักษะโดยการทำซ้ำในแต่ละทักษะจนสามารถปฏิบัติได้ ในกรณีว่ายน้ำ อาจเริ่มฝึกจากการหายใจเข้าทางปากแล้วดำลงไปใต้น้ำจึงหายใจออกโดยพ่นอากาศออกทางปากและจมูก ทำซ้ำหลายครั้งจนทำได้และเริ่มชินกับน้ำ (สำหรับคนที่กลัวน้ำก็จะค่อยคลายความกลัว) และสามารถทำได้ต่อไปก็ฝึกทักษะการลอยตัว อาจลอยตัวแบบแมงกะพรุนโดยหายใจเข้าทางปาก กลั้นหายใจ แล้วดำน้ำ แล้วปล่อยให้ตัวลอย เมื่อลอยตัวได้ก็ฝึกทักษะการใช้เท้า ใช้มือ และในที่สุดก็นำเอาทุกทักษะมารวมกัน ถ้าการฝึกฝนสมบูรณ์โดยสามารถทำให้ทุกทักษะทำการประสานสมดุลกันได้ ก็จะสามารถว่ายน้ำได้ เรียกว่ามีทักษะการว่ายน้ำ

ทักษะอัตโนมัติ (Automatic Skill)

หมายถึงทักษะที่ได้รับการฝึกฝนจนทักษะย่อยสามารถทำงานประสานกันได้โดยอัตโนมัติ เช่น ในกรณีว่ายน้ำผู้ที่ว่ายน้ำเป็นแล้ว เช่น ทำฟรีสไตล์ ก็สามารถว่ายน้ำได้โดยลอยตัวไปบนผิวน้ำใช้ทักษะการใช้แขนและมือประสานกับทักษะการเตะเท้าและทักษะการหายใจควบคู่กันไป

ในจังหวะที่เหมาะสม ทำให้ทักษะการว่ายน้ำเป็นไปโดยอัตโนมัติ ผู้ว่ายน้ำไม่ต้องคิดว่า จะใช้ทักษะใดก่อนหลัง

มีข้อเท็จจริงที่น่าสนใจคือ กระบวนการพัฒนาทักษะจากทักษะเริ่มฝึก (Systematic Skill) นั้น ในช่วงแรก ๆ ของการเริ่มฝึกทักษะย่อยแต่ละทักษะนั้น

1. จะใช้พลังงานในการฝึกจำนวนมาก เช่น ผู้ไม่เคยว่ายน้ำเป็นมาก่อนฝึกทักษะการหายใจในน้ำอย่างเดียวก็น่าจะใช้พลังงานมาก เช่น บางคนภายหลังการฝึกก็อาจใช้พลังงานเกือบหมดตัว แต่เมื่อการฝึกหรือทำซ้ำดำเนินการต่อไป ความถี่หรือความมากในการใช้พลังงานก็จะค่อยลดลง เมื่อสามารถฝึกจนทำได้ หรือกลายเป็นทักษะอัตโนมัติ การใช้พลังงานก็จะลดลงอย่างมาก เช่น ผู้ที่ว่ายน้ำเป็นแล้ว และมีทักษะที่ถูกต้องชำนาญ ก็อาจว่ายน้ำไปกลับในสระว่ายน้ำได้หลายสิบเที่ยว (ดูรูปที่ 1)

2. ความผิดพลาด จากรูปที่ 1 จะเห็นว่าในช่วงต้น ๆ ของการเริ่มฝึกทักษะนั้น นอกจากจะใช้พลังงานมากเป็นพิเศษแล้ว มีอัตราการทำไม่ถูกต้องหรือผิดพลาด ๆ เกิดขึ้นค่อนข้างมาก เช่น ในกรณีว่ายน้ำในกระบวนการฝึกทักษะช่วงต้น ๆ ของทักษะว่ายน้ำ เช่น การใช้เท้าเตะสลับหรือการใช้มือในการพลู้น้ำ มักจะผิดพลาด เช่น เตะเท้าผิด ใช้มือผิด เป็นต้น อัตราการผิดนี้จะค่อนข้างถี่เมื่อเริ่มฝึก แต่ภายหลังทำซ้ำแล้วซ้ำอีก อัตราการทำผิดก็จะค่อย ๆ ลดลง จนในที่สุดเมื่อสามารถทำได้และมีความชำนาญเป็นทักษะอัตโนมัติ อัตราการทำผิดแทบจะไม่มีเลย

กระบวนการฝึกทักษะดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการฝึกทักษะการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ผู้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีความชำนาญต้องมีโอกาสฝึกฝน ทำซ้ำในทักษะย่อย ๆ ของการจัดกิจกรรมต่าง ๆ แน่แน่นอนว่าในช่วงการนำไปใช้เพื่อการฝึกฝนในช่วงแรก ๆ นั้น จะยากต้องใช้

พลังงานมากและเกิดข้อผิดพลาดอยู่เป็นประจำ แต่เมื่อฝึกฝนการจัดกิจกรรมหลายครั้งเข้า ทักษะต่าง ๆ ก็จะเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเป็นทักษะอัตโนมัติ ซึ่งจะทำให้การใช้พลังงานต่ำลงและเกิดข้อผิดพลาดน้อยหรือไม่มีเลย

ความจำเป็นที่ผู้จัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนต้องมีทักษะการจัดที่เป็นอัตโนมัตินั้นก็เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของการใช้กิจกรรมเป็นสื่อในการพัฒนาแก้ปัญหาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

รู้เขา (เด็กและเยาวชน)

กลุ่มเป้าหมายและการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย

ผู้จัดกิจกรรมจะต้องศึกษาและเข้าใจกลุ่มเป้าหมายอย่างถ่องแท้ และเข้าใจ เป็นอย่างดีต่อพฤติกรรม และจิตวิทยาพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย โปรดดู " ทำไมเด็กและเยาวชนจึงต้องใช้กิจกรรมเพื่อการพัฒนา แก้ปัญหาและฟื้นฟูตนเอง "

.....รู้เขา (ตั้งเป้าหมายในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน).....

เป้าหมายในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

การจัดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาแก้ปัญหาและฟื้นฟู

การพัฒนาเด็กและเยาวชนตามเป้าหมายระดับชาติได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 5 แนวนโยบาย พื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 80 วรรคแรก " รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน..." พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดความมุ่งหมายไว้ในหมวด 1 มาตรา 6 และ มาตรา 7 ว่า

มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเองมีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในระดับชาติ กำหนดให้ทุกฝ่ายให้ความร่วมมือ เพราะฉะนั้นทุกคนในชาติมีหน้าที่ในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นทรัพยากรของชาติร่วมกัน

เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น จึงขอสรุปการพัฒนาเยาวชน ดังนี้

1. เป้าหมายพื้นฐานในการพัฒนา เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็น " คนเก่ง คนดี และมีความสุข " หรือพัฒนารอบด้าน (Total Development) นั้น หมายถึงการพัฒนาอย่างสมดุลย์ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะเจาะจงในแต่ละด้าน คือ

1.1 ทางด้านร่างกาย ให้มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ (Fitness) มีร่างกายแข็งแรง อดทน ปราศจากโรค

1.2 ทางด้านจิตใจให้เยาวชนมีสุขภาพจิตดี มีความรัก ความเอื้อเพื่อ

เพื่อแผ้ว เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

1.3 ทางด้านสติปัญญา ให้มีวิธีคิดแบบเป็นระบบและมีหลักการ มีความฉลาดเฉลียวรอบรู้ในงานอาชีพ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีทักษะ ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

1.4 มีอารมณ์ดี มีความสุข สามารถควบคุมอารมณ์ได้ ไม่ฟุ้งซ่าน รุนแรง ก้าวร้าวและเคียดแค้น ยอมรับและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม

1.5 มีความสามารถในการอยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข และมี ประสิทธิภาพ การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ทุกรูปแบบ รู้จักการทำงานเป็นทีม รับผิดชอบต่อครอบครัว กลุ่มชุมชนและมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย

หากเปรียบเทียบพัฒนาเด็กและเยาวชนทั้ง 5 ด้าน เป็นดาว 5 แฉก การพัฒนาทั้ง 5 ด้านให้สมดุลก็เหมือนการทำดาว 5 แฉกธรรมดา ให้กลายเป็นดาว 5 แฉกที่มีแฉกทั้ง 5 พัฒนาสมบูรณ์ขึ้นสมดุลเท่าเทียมกันทุกด้านจนกลายเป็น ดาวรุ่ง (Super Star) เต็มศักยภาพ

กระบวนการพัฒนาหากประสบผลสำเร็จจะเป็นป้อมปราการหรือเกราะ ป้องกันตัวเด็กและเยาวชนให้พ้นจากอันตรายและปัญหานานัปการที่มีอิทธิพลต่อเด็ก และเยาวชนอยู่ในขณะนี้ **กระบวนการพัฒนาป้องกันดังกล่าวต้องอาศัยกิจกรรม หลากหลาย และการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมจึงสามารถนำไปสู่การพัฒนาให้ สำเร็จตามเป้าหมายได้**

2. เป้าหมายในการแก้ไขปัญหา หากกระบวนการพัฒนาตามเป้าหมาย ที่ 1 มีความเข้มแข็ง ก็จะเป็นกำแพงป้องกันที่แข็งแรงไม่ให้เกิดปัญหาตามมา แต่จากสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถควบคุมได้ และจากประสบการณ์ที่ผ่านมาพบว่า กระบวนการพัฒนามีจุดอ่อนหลายด้านจึงทำให้เยาวชนบางส่วนมีปัญหา ทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบนออกไป ทำให้เกิดปัญหาที่ซับซ้อนมากมายต่อการพัฒนา แต่ละด้าน ปัญหาและสาเหตุต่างๆ เช่น ปัญหาความไม่แน่นอนในแนวนโยบาย

แห่งรัฐ ความเข้มแข็งและเอาจริงเอาจังของผู้มีส่วนรับผิดชอบในงานพัฒนาเยาวชน ปัญหาในการปฏิบัติและติดตามงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาเศรษฐกิจทำให้ขาดงบประมาณในการพัฒนา เป็นต้น จึงทำให้กระบวนการพัฒนาไม่ได้ผลเต็มที่ อันเป็นสาเหตุสำคัญทำให้การพัฒนารอบด้านไม่ประสบผลสำเร็จสมบูรณ์ ปัญหาเยาวชนโดยรวมสรุปได้ดังนี้

1. มีเยาวชนจำนวนมากมีร่างกายอ่อนแอ สุขภาพอนามัยไม่สมบูรณ์ บางส่วนติดโรคติดต่อร้ายแรง เช่น เอชไอวี ติดยาเสพติดจำนวนมาก เยาวชนพิการเพิ่มมากขึ้น

2. การพัฒนาจิตใจไม่ได้ผลตามเป้าหมาย กระบวนการศึกษาทำให้เด็กต้องแข่งขันกันสูง จึงทำให้มีนิสัยเห็นแก่ตัว มีปัญหาทางด้านจริยธรรม และปัญหาทางด้านจิตใจ

3. เยาวชนไทยไม่ค่อยกล้าคิดกล้าทำ และกล้าตัดสินใจด้วยตนเอง อย่างมีระบบ เพราะกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมาเน้นการท่องจำและการทำตามคำสั่ง

4. เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสมและไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่ปกป้องคุ้มครองที่ดี จึงเป็นผลทำให้การพัฒนาอารมณ์ในเด็กและเยาวชนไม่เป็นรูปธรรม เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มใช้ความรุนแรง และก้าวร้าว ไม่อดทน

5. การขาดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสามารถในการอยู่ร่วมกัน เยาวชนจำนวนมากมีปัญหาในเรื่องการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ขาดทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม และขาดประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน

การเกิดปัญหาเหล่านี้บางปัญหาร้ายแรงมาก ซึ่งจำเป็นต้องช่วยแก้ไข โดยทันทีและเร่งด่วน บางปัญหานั้นนอกจากจะเป็นปัญหาเฉพาะด้านแล้วยังทำให้ส่วนอื่นเกิดปัญหาตามมาด้วย หากเปรียบเทียบเป็นดาว 5 แฉก แสดงว่า บางแฉกไม่สามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เช่น หากมีปัญหาด้านร่างกาย ดาวแฉกทางด้านร่างกายก็อาจไม่สมบูรณ์ ทำให้รูปดาวไม่สามารถพัฒนาไปถึงการพัฒนารอบด้าน เป็นดาวรุ่ง (Super Star) ได้ ดวงดาว (เยาวชน) ที่เบี่ยงเบนจากเส้นทางการพัฒนา จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วหรือแก้ไขเพื่อนำกลับมาสู่เส้นทางการพัฒนาให้ได้

เป้าหมายในการแก้ปัญหา จึงเป็นส่วนสำคัญในงานเยาวชนและในส่วนนี้จำเป็นต้องมีกิจกรรมหลากหลาย เช่นเดียวกันที่ต้องจัดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาทางด้านร่างกายจิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม

3. เป้าหมายในการฟื้นฟู เมื่อเยาวชนประสบปัญหาทางด้านต่าง ๆ ตามเป้าหมายที่ 2 การที่จะนำเยาวชนกลับคืนสู่กระบวนการพัฒนาต่อไป บางครั้งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาในการฟื้นฟูเยาวชนทั้งภาพรวมและเฉพาะด้าน เช่น เด็กและเยาวชนที่ติดยาเสพติดเมื่อได้รับการแก้ปัญหาโดยการบำบัดรักษาแล้ว อาจต้องใช้เวลาฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจ ให้ฟื้นคืนเดิม เพราะหากไม่มีการกระบวนการฟื้นฟูที่มีประสิทธิภาพภายหลังการบำบัดรักษา เด็กและเยาวชนอาจหวนกลับไปติดยาเสพติดอีก เป็นต้น

กระบวนการฟื้นฟูจำเป็นต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง และอาศัยสภาพแวดล้อมอื่น ๆ เข้าช่วย และที่สำคัญต้องอาศัยกิจกรรมหลากหลาย การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมจะสามารถฟื้นฟูร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคมให้ฟื้นกลับ

สภาพเดิมได้ และพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาตามปกติ เพื่อมุ่งสู่การเป็น ดาวรุ่งหรือ Super Star ต่อไป

งานพัฒนาเยาวชนทั้งสามแนวทาง ผู้จัดกิจกรรมจะต้องกำหนดเป้าหมาย ให้ชัดเจนเพราะจะเป็นทางนำไปสู่การวางแผนการจัดกิจกรรมให้ตรงกับเป้าหมาย และการเลือกใช้สื่อกิจกรรมต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับเป้าหมายดังกล่าว ตัวอย่าง เช่น การจัดกิจกรรมทางด้านกีฬา อาจใช้เพื่อเป้าหมายทั้ง 3 ด้าน กล่าวคือ จัดกิจกรรมกีฬาที่หลากหลายในการพัฒนาร่างกาย หรืออาจจัดกิจกรรมกีฬาเพื่อแก้ปัญหาเสพติดหรือแก้ปัญหาความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายเด็กและเยาวชน หรืออาจจัดกิจกรรมกีฬาเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจก่อน พ้นโทษ เป็นต้น

ข้อควรคำนึงในการตั้งเป้าหมายในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

หลังจากที่เราได้ตัดสินใจว่าเราจะทำอะไรแล้ว เราก็มอมรับว่า **ความสำเร็จ** เป็นสิ่งที่สำคัญต่อเรามาก ขึ้นต่อไปจะต้องเตรียมตั้งจุดมุ่งหมาย เพื่อจะได้ช่วยให้การ ดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมาย สิ่งหนึ่งที่ควรคำนึงก็คือ ต้องตั้งจุดมุ่งหมายให้เหมาะสม โดยมีหลักในการพิจารณา ดังนี้

1. **จุดมุ่งหมายจะต้องเป็นไปได้** เราจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายที่สามารถนึกได้ เพื่อที่จะได้เป็นที่เข้าใจกัน และสามารถที่จะลำดับขั้นตอนก่อนหลังในการดำเนินงาน ให้สัมฤทธิ์ผลได้
2. **จุดมุ่งหมายจะต้องน่าเชื่อถือ** จะต้องเชื่อได้ว่าเราสามารถจะทำได้สำเร็จ ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ จะต้องคำนึงถึงมาตรฐานความเชื่อของตนเองเป็นหลัก มีหลายคนเชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่คนอื่นทำไม่สำเร็จนั้น ตนเองมักจะทำไม่สำเร็จด้วย ซึ่งไม่จริงเสมอไป
3. **จุดมุ่งหมายจะต้องควบคุมได้** จะต้องเชื่อได้ว่าเราที่ตั้งจะต้องเกี่ยวข้อง

กับคนอื่นด้วย เราจะต้องแน่ใจเสียก่อนว่า เราได้บอกกล่าวหรือขออนุญาต จากผู้ที่เกี่ยวข้องให้เรียบร้อยเสียก่อน ถ้าไม่เช่นนั้นจุดประสงค์จะต้องออกมาในรูปแบบ เชิญชวน ตัวอย่างเช่น ถ้าเราตั้งจุดมุ่งหมายว่า จะพาเพื่อนเราไปดูหนังในคืนวันเสาร์ จุดมุ่งหมายไม่สมบูรณ์เพราะเพื่อนเราอาจจะไม่ไปก็ได้ ฉะนั้น ทางที่ถูกจุด มุ่งหมายควรจะต้องว่า ในคืนวันเสาร์จะชวนเพื่อนเราไปดูหนัง ถึงสามารถควบคุม จุดมุ่งหมายให้สำเร็จได้

4. จุดมุ่งหมายจะต้องทำให้สำเร็จได้ จะต้องแน่ใจว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งจะต้อง ทำให้สำเร็จได้ ตัวอย่างเช่น ถ้าเราเป็นคนอ้วน อายุเลย 45 ปีแล้ว ก็จะไม่น่าเชื่อ เลยถ้าเราตั้งจุดมุ่งหมายไว้ว่าเราจะวิ่ง 2 กิโลเมตร โดยใช้เวลาเพียง 4 นาที เพราะ จะเป็นไปไม่ได้เลย และจะไม่มีทางที่จะทำให้สำเร็จได้ด้วย

5. จุดมุ่งหมายจะต้องวัดผลได้ จุดมุ่งหมายจะต้องตั้งขึ้นเพื่อให้วัดผลได้ ทั้งเวลาและประเมิน ตัวอย่างเช่น ถ้าเราตั้งจุดมุ่งหมายไว้ว่าเราจะทำรายงาน ประจำเทอมในอาทิตย์นี้ ควรจะต้องเพื่อให้วัดผลได้ ดังนี้ เราจะทำรายงาน ประจำเทอม จำนวน 20 หน้า ให้เสร็จภายในวันจันทร์หน้า เวลา 15.00 น. โดยวิธีนี้เราสามารถวัดผลได้ทันทีเมื่อถึงวันจันทร์ เวลา 15.00 น.

6. จุดมุ่งหมายจะต้องตั้งในสิ่งที่ผู้ตั้งอยากทำ จะต้องเป็นสิ่งที่เราอยากจะทำ ให้สำเร็จ ไม่ควรจะเป็นจุดมุ่งหมายที่เราควรจะทำเท่านั้น

7. จุดมุ่งหมายจะต้องไม่ตั้งไว้เพื่อเลือก ควรจะต้องตั้งเพียงจุดมุ่งหมายเดียว ในแต่ละครั้งตามผลของการศึกษาค้นคว้าปรากฏว่า เมื่อตั้งไว้เพื่อเลือก ผู้ทำมักไม่ทำ ทั้งสองทาง จำไว้ว่าเหตุผลข้อนี้ไม่เกี่ยวกับเรื่องจุดมุ่งหมาย ไม่มีความยืดหยุ่น เพราะจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แล้ว เมื่ออยากจะทำก็ยอมทำได้ แต่เมื่อเลือก จุดมุ่งหมายใหม่ก็จะต้องใช้หลักเดิมคือ ตั้งเพียงจุดมุ่งหมายเดียว ไม่มีคำว่า หรือ และทางเพื่อเลือกอื่น ๆ

8. จุดมุ่งหมายจะต้องส่งเสริมให้เกิดความเจริญอกงาม จุดมุ่งหมาย ของเราจะต้องไม่ทำลายตัวเรา ผู้อื่นหรือสังคมส่วนใหญ่ ยกตัวอย่างเช่น การตั้ง

เป้าหมายไว้ว่า ภายใน 9 ชั่วโมงในเช้าวันรุ่งขึ้นเราจะใช้เหล็กชุดรถที่จอดอยู่ที่ถนนให้ได้ 500 คัน เห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายนี้มีคุณสมบัติตามข้อดังกล่าวข้างต้นโดยสมบูรณ์ แต่คงไม่มีใครยอมรับ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่สร้างความเจริญแต่กลับจะทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน

.....รู้สื่อ (รู้จักกิจกรรมที่จะนำไปเป็นสื่อในงานเยาวชน).....

โลกของกิจกรรมเด็กและเยาวชน

กิจกรรม คือสื่อสร้างสรรค์ แทบทุกครั้งที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายก็จะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง กิจกรรมที่นำมาใช้ต้องทำให้เป้าหมายสัมฤทธิ์ผล เหมาะสมกับเพศวัย โอกาสและประเพณีวัฒนธรรม และศีลธรรม กิจกรรมที่จัดสำหรับเด็กโดยทั่วไปสามารถแบ่งประเภทต่าง ๆ ได้

รู้ใช้ (มีเทคนิคการนำกิจกรรมที่น่าสนใจ) วิธีการและเทคนิคในการจัดกิจกรรม สำหรับเด็กและเยาวชน

การนำเอากิจกรรมที่เราได้คัดเลือกอย่างเหมาะสมแล้ว ไปจัดเพื่อให้เหมาะกับเพศ วัยของเยาวชน และกาลเทศะดังได้กล่าวมาแล้ว จะต้องอาศัยวิธีการและศิลปะของผู้จัด รวมทั้งมีกระบวนการในการดำเนินการจัดกิจกรรมเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

สรุปขั้นตอนการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน

วิธีการจัดกิจกรรมที่ได้ออกเหนือจากนำเอาหลักการต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดมาเป็นพื้นฐานแล้ว ต่อไปนี้ เป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยมีเป้าหมายหรือจุดเน้นในการจัดกิจกรรมเป็นตัวตั้งมีขั้นตอนการวางแผน การดำเนินงานตามแผน และประเมินผลภายหลังการจัดกิจกรรม โดยเปรียบเทียบกับกรอบขั้นตอนในคู่มือเพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจ ดังนี้

1. การวางแผน

" รู้เขา " หรือผู้เข้าร่วมศึกษา กลุ่มเป้าหมายโดยละเอียด โดยตอบว่าผู้ตอบ

คือใคร อาจจะต้องคำถามว่า ผู้เข้าร่วมเป็นใคร มาทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร โดยอาจใช้แบบสอบถามที่จัดทำขึ้นให้ครอบคลุม 5W1H

" **รู้เรา** " ผู้จัดคือใคร ประกอบด้วยใครบ้าง มีข้อดี ข้อด้อยอะไร มีโครงสร้างในการจัดอย่างไร ใครเป็นผู้รับผิดชอบ ใครเป็นคนปฏิบัติการส่วนไหน จัดฝึกอบรมผู้ทำงานให้เข้าใจในเป้าหมายและมีทักษะในการจัดกิจกรรม

" **รู้เป้า** " ตั้งเป้าหมาย หรือศึกษาเป้าหมายในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ เป้าหมายถูกตั้งไว้แล้วอย่างละเอียด และคนมีส่วนร่วมในการตั้งหรือศึกษาเป้าหมายแล้ว และจัดเป้าหมายเป็นหมวดหมู่ และทำให้เป้าหมายเป็นเป้าหมายเชิงพฤติกรรม เป้าหมายเน้นการพัฒนา แก้ปัญหา หรือฟื้นฟู หรือผสมทั้งสามส่วนอย่างสมดุล และเป้าหมายทั้งหมดควรมีคุณสมบัติของการตั้งเป้าหมายที่ดี

" **รู้สื่อ** " รู้ว่าจะใช้กิจกรรม สํารวจกิจกรรมที่จะเป็นสื่อในการทำให้ทำให้ เป้าหมายสัมฤทธิ์ผล ใช้วิธีการระดมสมอง การจะทำให้เป้าหมายสำเร็จ ระหว่างผู้เกี่ยวข้องควรจัดหมวดหมู่ของกิจกรรม และคัดเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมศึกษาเพิ่มเติมว่าจะได้รับการสนับสนุนกิจกรรมดังกล่าวจากบุคลากรที่จะจัดหรือบุคคลภายนอกหรือไม่อย่างไร

" **รู้ใช้** " จะใช้สื่อกิจกรรมกำหนดวันเวลาและสถานที่ในการจัดอย่างไร ให้มีประสิทธิภาพจึงจะทำให้เป้าหมายสัมฤทธิ์ผล กำหนดการ ขั้นตอนก่อนหลัง ในการดำเนินการจัดกิจกรรม เช่น มีตารางเวลาประจำวัน ตารางกิจกรรมประจำวัน ควรมีการเตรียมการจัดกิจกรรม บุคลากรจัดกิจกรรม สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ในการจัดกิจกรรม งบประมาณในการจัด และสิ่งของที่ต้องจัดซื้อ

" **รู้สืบสวน** " ควรกำหนดวิธีการประเมินผล และบุคลากรที่ประเมินผล และติดตามรับผิดชอบการจัดกิจกรรม เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานจัดให้ดีขึ้นหรือให้เป้าหมายสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น ควรมีวางแผนการประเมินตั้งแต่ต้น อาจมีการประเมินก่อนการจัดกิจกรรม (Pre-test) และควรมีการจัดเก็บข้อมูล สรุปผลรายงานผลต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งติดตามนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมในครั้งต่อไป

2. การดำเนินงาน

" **รู้เขา** " ระหว่างการดำเนินงานต้องเข้าใจและยอมรับพฤติกรรมของเด็ก และเยาวชนแต่ละคน ศึกษาให้รู้ภูมิหลังและพฤติกรรมเด็กเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมทั้งหมดมีรายชื่อและรายละเอียดของผู้เข้าร่วม ก่อนการจัดกิจกรรมใช้หลักในการทำงานกับเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมกับเพศวัย ถือว่าเยาวชนทุกคนมีคุณค่าเท่าเทียมกัน เตรียมพร้อมสำหรับปัญหาที่จะเกิดจากเด็ก

" **รู้เรา** " ในหลักในการทำงานเป็นทีม ในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อประโยชน์สูงสุด และการทำงานร่วมกันที่สนุกสนาน มีกำลังใจของบุคลากรยอมรับในกระบวนการ Feed Back เพื่อพัฒนาทักษะในการทำงานให้ดีขึ้นทุกครั้ง

" **รู้เป้า** " คำนี้ถึงเป้าหมายเป็นหลักในการจัดกิจกรรม แต่สามารถปรับเพื่อให้เหมาะกับเพศ วัยของเด็กมี "ข้อเน้น" หรือ " Theme " ในการจัดกิจกรรมเพื่อจะได้ไม่ลืมหืมเป้าหมาย

" **รู้สื่อ** " ในช่วงดำเนินการต้องคอยปรับเปลี่ยนกิจกรรมถ้าจำเป็น เพื่อสนองตอบเป้าหมาย และกลุ่มเป้าหมายควบคุมการใช้กิจกรรมให้เหมาะสมตามลักษณะกิจกรรมที่ดี โดยเฉพาะการดูแลในเรื่องความปลอดภัย

" **รู้ใช้** " การดูภาพรวมของการจัดกิจกรรม สำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อประเมินว่าการใช้กิจกรรมเป็นสื่อตามเป้าหมายประสบผลในระดับใด เพื่อจะได้ คอยปรับปรุงวิธีการเสนอให้เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมและตรงตามเป้าหมายมากขึ้น การวิเคราะห์กิจกรรมตามแบบวิเคราะห์ **ยังมีความจำเป็น**

" **รู้สืบสวน** " กระบวนการประเมินผลในขณะดำเนินยังคงมีความสำคัญ พอๆ กับระยะเริ่มต้น เพราะการแก้กระบวนการวิธีการจัดหรือแม้แต่การปรับเปลี่ยน กิจกรรมเพื่อให้เป้าหมายสัมฤทธิ์ผลจะได้ทันทั่วถึง ไม่ใช่รอให้การจัดกิจกรรม ผ่านพ้นไปแล้วจึงจะประเมินว่าใช้ไม่ได้ (On-site Evaluation) หรือการประเมิน ผลขณะมีการจัดกิจกรรมจึงจะเลยไม่ได้การประเมินดังกล่าวรวมถึงการประเมิน ผู้จัด วิธีการจัดและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง บางขณะในการจัดผู้จัดกิจกรรมกระทำ ความผิดอย่างร้ายแรงที่จะส่งผลต่อการจัดกิจกรรมต่อไป จำเป็นต้องเปลี่ยนตัวผู้จัด ก็เคยมีอยู่เสมอ

3. การประเมินและติดตามผล

" **รู้เขา** " การติดตามและประเมินผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ของเด็กและเยาวชนต่อกิจกรรมต้องกระทำตลอดเวลา เพื่อให้ทราบว่าเป็นเป้าหมาย สัมฤทธิ์ผลเพราะเด็กเป็นสำคัญในการจัดกิจกรรม หากจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแก้ไข จะได้กระทำทันทั่วถึง ส่วนการประเมินผลพฤติกรรมเด็กโดยละเอียดนั้นควรมี แผนงานแน่ชัดว่าจะประเมินด้านใดและประเมินก่อนหรือหลังการจัดกิจกรรม และให้ ใครเป็นผู้ประเมินและเมื่อวิเคราะห์และสรุปผลแล้วจะนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง การจัดกิจกรรม เพื่อให้มีผลต่อและเยาวชนในครั้งต่อไป

" **รู้เรา** " ดำเนินการประเมินตามแผนที่วางไว้ในชั้นวางแผน รวมทั้งใช้ประสบการณ์ตรงจากชั้นดำเนินการมาปรับปรุงรูปแบบในการประเมินผู้จัดให้เหมาะสมขึ้น ปกตินอกเหนือจากการประเมินระยะสั้นเพื่อช่วยในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมเยาวชนอย่างทันทีทันใดแล้ว ก็จะมีการประเมินผลในระยะยาวด้วยการประเมินจะครอบคลุมทั้งในด้านความประพฤติส่วนตัว และความสามารถในการจัดกิจกรรม รวมทั้งเจตคติของผู้จัดด้วย

" **รู้เป้า** " การประเมินเป้าหมายถือว่าเป็นส่วนสำคัญ เพราะผลสัมฤทธิ์ในการจัดกิจกรรมขึ้นอยู่กับข้อมูลด้านนี้ การประเมินผลควรทำทั้งระยะสั้นและระยะยาว ก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ถ้าช่วงการจัดกิจกรรมเป็นระยะยาวควรกำหนดการประเมินผลตามเป้าหมายหลายครั้ง

" **รู้สื่อ** " ในขั้นตอนการวางแผนและดำเนินงานการใช้สื่อกิจกรรมอาจแตกต่างกันไปตามเป้าหมายของการจัดกิจกรรม เพราะในขณะดำเนินงานกิจกรรมบางอย่างอาจไม่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหรือโอกาส ผู้จัดอาจจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงการประเมินผลการใช้สื่อกิจกรรมควรยืดหยุ่น และดำเนินการต่อเนื่องตลอดเวลา ปกติการประเมินผลการใช้สื่อกิจกรรมจะประเมินทั้งในภาพรวมและการใช้กิจกรรมแต่ละกิจกรรมในแต่ละครั้งด้วย

" **รู้ใช้** " การประเมินผลการจัดหรือการนำกิจกรรมไปใช้ในการพัฒนาแก้ปัญหาและฟื้นฟูเด็กและเยาวชนถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด ถ้าต้องการให้การใช้สื่อกิจกรรมใด ๆ สามารถทำให้เป้าหมายสัมฤทธิ์ผลอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินการจัดซึ่งรวมถึง วิธีการ เทคนิคการจัด และการนำกิจกรรมต้องทำควบคู่ไปกับการ

ประเมินในส่วนของสื่อกิจกรรมและตัวผู้จัด และผู้นำกิจกรรมด้วย การประเมินวิธีการจัด วิธีการนำควรให้ผู้ถูกนำ คือเด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการประเมิน นอกเหนือจากผู้จัด และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในกระบวนการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก

" รู้สับสน " การประเมินผลที่ดีควรมีการวางแผนการนำผลที่ได้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมมีผลการประเมินจำนวนมากที่ไม่ได้นำไปใช้ทำให้สิ้นเปลืองทั้งงบประมาณและเวลาการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีระบบในรูปแบบศูนย์ข้อมูล การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนนอกจากจะทำให้การปรับปรุงกิจกรรมเป็นวิธีวิทยาศาสตร์แล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นในการใช้กิจกรรมในงานเยาวชนอีกด้วย

เทคนิคการจัด กิจกรรมเยาวชนประเภทต่าง ๆ

การจัดกิจกรรมที่ดีนอกจากจะมีหลักการและวิธีการปฏิบัติแล้วยังต้องมีวิธีการนำไปใช้อย่างมีศิลปะและกระบวนการที่เหมาะสม จากประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมเยาวชนมาไม่น้อยกว่า 15 ปี และจากการรวบรวมข้อมูลจากผู้นำเยาวชนที่ผ่านงานนำกิจกรรมในค่ายเยาวชนของศูนย์พัฒนาเยาวชนและหน่วยงานเยาวชนต่าง ๆ ในขณะทำงานด้านเด็ก พอสรุปรูปแบบเทคนิคการนำกิจกรรมประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการนำกิจกรรมเยาวชนต่อไป

เทคนิคการนำเกม

กิจกรรมประเภทเกมนับว่ามีผู้นำไปใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมเด็กและเยาวชนจำนวนมาก เนื่องจากเกมมีหลากหลายรูปแบบและหลายประเภท การนำเกมให้มีประสิทธิภาพจึงควรมีเทคนิคโดยพื้นฐาน ดังนี้

เทคนิคการคัดเลือกเกมควรแบ่งเกมออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ เช่น เกมเล่น
ในร่ม กลางแจ้ง เป็นต้น แต่มีวิธีแบ่งเกมที่ถือเป็นเทคนิคคือ การแบ่งเกมออกเป็น
เปอร์เซ็นต์การใช้พลังงาน โดยกำหนดให้เกมที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อย
คือการใช้พลังงานน้อย (เช่น 0 - 10 %) และเมื่อมีการเคลื่อนไหวร่างกายมาก
ในเกมใด ๆ ก็หมายความว่า มีการใช้พลังงานมาก (เช่น 80 - 100 %) โดยวิธีนี้
การเลือกเกมก็จะขึ้นอยู่กับความจำเป็นในการใช้พลังงาน เช่น การนำเกมภายหลัง
รับประทานอาหารควรใช้เกมเบา ๆ เคลื่อนไหวร่างกายน้อย เช่น การดบมือ เป็นต้น
หรือการจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กวัยรุ่น ควรเป็นกิจกรรมที่ใช้พลังงานมาก
เช่น เกมชิงธง เป็นต้น อีกประการหนึ่ง การเลือกกิจกรรมที่เหมาะสม ควรเป็น
กิจกรรมที่สั้น สร้างสรรค์ สนุก สอน (มีเป้าหมายชัดเจน) และสะอาด (ไม่ควรเป็น
เกมที่สองแง่สองง่าม หรือใช้ความรุนแรง)

เทคนิคการนำเกม ควรมี "เสียงดัง ฟังชัด ชัดสายตา ท่าทางดี มีมนุษย
สัมพันธ์" ทุกครั้ง และการนำ "เกมให้เป็นเกม" หมายความว่า ผู้นำควรเข้าใจเกม
ที่จะนำอย่างถ่องแท้ นำด้วยความกระตือรือร้น สนุกสนาน และปลอดภัย ปกติเกม
จะเป็นกิจกรรมที่มีชีวิตชีวา (Active) ถ้าผู้นำนำกิจกรรมแบบไม่มีชีวิตชีวา
(Inactive) ก็จะทำให้เกมเป็นกิจกรรมที่ไม่น่าสนใจ

เทคนิคในการสรุปเกม ไม่จำเป็นว่าทุกเกมจะต้องสรุปทบทวน แต่เมื่อ
จำเป็นต้องสรุปพบว่าวิธีการให้ผู้เข้าร่วมเป็นผู้สรุปเป็นเทคนิคที่ดีที่สุด ผู้นำเกม
มีหน้าที่กระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมแล้วจึงค่อยช่วยเสริมภายหลัง เพื่อให้
กระบวนการเรียนรู้สมบูรณ์ครอบคลุมตามเป้าหมายมากขึ้น

เทคนิคในการนำกิจกรรมด้านกีฬา

กิจกรรมด้านกีฬาเป็นกิจกรรมที่เด็กและเยาวชนส่วนมากให้ความสนใจ
และผู้นำเยาวชนก็ใช้กิจกรรมดังกล่าวในการพัฒนาและแก้ปัญหาทางด้านร่างกาย

เป็นหลัก แต่ความจริงกิจกรรมกีฬาสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเยาวชนด้านอื่น ๆ ได้อย่างดีด้วย เช่น การพัฒนาจิตใจ การพัฒนาทางสังคม เป็นต้น เป็นความเข้าใจผิดที่ผู้นำกิจกรรมสำหรับเด็ก เข้าใจว่าการนำกิจกรรมด้านกีฬาต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพลศึกษา แต่ที่จริงแล้วกิจกรรมกีฬาเป็นกิจกรรมพื้นฐานในการสนองตอบต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย การสร้างความแข็งแรงของร่างกาย เป็นต้น

เทคนิคในการนำกิจกรรมกีฬา ควรนำกิจกรรมจากกิจกรรมที่ง่ายไปหายาก กีฬาทุกชนิดจะมีกิจกรรมนำ เช่น กีฬาซอฟบอล นำไปสู่กีฬาเบสบอล กีฬาแชร์บอล นำไปสู่กีฬาบาสเก็ตบอล กีฬาฟล็กฟุตบอลนำไปสู่กีฬาอเมริกันฟุตบอล เป็นต้น ในค่ายเยาวชนก็ใช้กิจกรรมดอร์จบอลเพื่อนำไปสู่กีฬาแฮนด์บอล อีกประการหนึ่ง การนำกิจกรรมกีฬาต้องคำนึงถึงความสามารถในการใช้ทักษะของเด็กและเยาวชน เป็นองค์ประกอบสำคัญ เพราะถ้าทักษะยาก จนเกินไปจะทำให้เด็กทำไม่ได้และนำไปสู่ความไม่ชอบหรือมีเจตคติที่ไม่ดีต่อกิจกรรมกีฬาในที่สุด

ความปลอดภัยคือหัวใจของการจัดกิจกรรมกีฬาเป็นพิเศษกว่ากิจกรรมอื่น ๆ เพราะว่าการจัดกิจกรรมกีฬาส่วนใหญ่ต้องใช้พลกำลังจะมีอัตราเสี่ยงสูงต่อการเกิดการบาดเจ็บหรือเกิดอุบัติเหตุ การจัดระบบและการจัดการป้องกันเป็นสิ่งที่ไม่ได้ เช่น จะจัดกีฬาทางน้ำ ต้องแน่ใจว่ามีระบบที่แน่นอนในการรักษาความปลอดภัยทางน้ำ เช่น มีผู้ช่วยชีวิตหรือ Lifeguard คอยดูแลความปลอดภัยตลอดเวลาเพราะกีฬาทางน้ำ ถ้าเกิดอุบัติเหตุ อาจถึงสูญเสียชีวิต

การจัดกิจกรรมกีฬาที่เน้นการแข่งขันสำหรับเยาวชนโดยทั่วไปกำลังมีแนวโน้มลดลง โดยการจัดกิจกรรมกีฬาที่เน้นการมีส่วนร่วม (Cooperative Sports) กำลังได้รับความนิยมมากขึ้น เพราะกิจกรรมกีฬาที่แข่งขัน ถ้าขาดความระมัดระวัง

จะทำให้เกิดความรู้สึกแพ้ชนะรุนแรง ส่วนการแข่งขันแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนแข่งขันกับความสามารถของตนเองและกลุ่ม เมื่อทำสำเร็จก็จะมีส่วนชื่นชมความสำเร็จด้วยกัน เช่น กีฬาที่เล่นกันเป็นทีม เป็นต้น

เทคนิคการจัดกิจกรรมเยาวชนทางด้านศิลปะ

การจัดกิจกรรมศิลปะที่ดี คือการยอมรับความแตกต่างในความสามารถด้านศิลปะของเด็กและเยาวชนแต่ละคน จากประสบการณ์พบว่า เด็กบางคนไม่ชอบศิลปะ (ซึ่งผิดปกตಿಯ่างมาก เพราะจากการศึกษาพบว่าเด็กทุกคนมีความสามารถทางศิลปะไม่มากก็น้อยทุกคน) และมีกยอมรับว่าตัวเองไม่มีหัวทางศิลปะ จึงป้องกันตนเองโดยไม่ยอมรับกิจกรรม จากประสบการณ์พบว่า มีเด็กจำนวนไม่น้อยเข็ดขยาดจากการใช้วิธี "ให้คะแนน" ในผลงานศิลปะในโรงเรียน และถูกวิพากษ์วิจารณ์ทางด้านลบมากกว่าทางด้านบวกมากมายไม่กล้าแสดงออก กิจกรรมศิลปะที่สมควรได้รับการยอมรับถึงความแตกต่างตั้งแต่ต้นว่า แต่ละคนมีจินตนาการทางศิลปะเป็นของตนเอง เพราะฉะนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะที่กระตุ้นให้เด็กได้สามารถแสดงออกเต็มที่โดยไม่ต้องกลัวคำพิพากษาจากใคร ๆ จึงถือว่าเป็นเทคนิคที่สำคัญที่ผู้จัดกิจกรรมเยาวชนควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรก

กิจกรรมศิลปะมีขอบข่ายครอบคลุมหลายด้าน เพราะฉะนั้นการเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับความต้องการของเด็กจึงเป็นเรื่องสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ผู้จัดกิจกรรมที่มีประสบการณ์จะมีทางเลือกให้เด็กมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ปกติกิจกรรมศิลปะเมื่อเริ่มต้นจัดจะดำเนินการไปค่อนข้างช้า แต่เด็กจะค่อย ๆ ให้ความสนใจมากขึ้น ๆ และผลสุดท้ายจะเป็นกิจกรรมที่เลืกยากกิจกรรมหนึ่ง เพราะฉะนั้นเรื่องระยะเวลาก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ต้องให้เวลามากขึ้น

กิจกรรมศิลปะบางชนิดช่วยให้เด็กและเยาวชนมีอารมณ์สงบลง และมีสมาธิมากขึ้น ผู้จัดที่มีเป้าหมายในการใช้กิจกรรมศิลปะในการพัฒนาอารมณ์จะรู้สึกว่าการทำงานได้ง่ายขึ้น เช่น กิจกรรมถักเชือกผูกข้อมือที่เป็นลายสวยงามตามความคิดริเริ่มของแต่ละคนนั้น เด็กอายุ 11 ขวบจะสามารถถักเชือกโดยมีสมาธิได้เป็นชั่วโมง

เทคนิคคือวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผล คือ การนำเอากิจกรรมศิลปะไปผสมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การวาดภาพจากการเล่านิทาน การใช้เสียงดนตรีเป็นสื่อในการสร้างงานศิลปะ การออกแบบบ้านในฝัน หรือการทำทัศนศึกษาเยี่ยมชมหอศิลป์

บทบาทของผู้จัดกิจกรรมศิลปะที่ดีคือเป็นผู้สนับสนุนและคอยให้กำลังใจ และร่วมชื่นชมกับผลงานที่เด็กได้สร้างสรรค์ขึ้น ส่วนมากจะไม่ชื่นำ และตอบคำถามแบบไม่ส่งเสริมให้คิดได้ด้วยตนเอง แต่จะให้การยอมรับและให้ความสนใจกับกระบวนการมากกว่าผลงานที่จะได้รับ

เทคนิคการจัดกิจกรรมทางด้านดนตรี ร้องเพลง

เช่นเดียวกับเทคนิคการจัดกิจกรรมประเภทเกม การจัดกิจกรรมทางด้านดนตรีก็ควรทำให้ "ดนตรีเป็นดนตรี" (Musicness) โดยไม่พยายามทำให้ดนตรีเป็นเพียง "เสียงอึกทักคึกโครม" ที่ไม่เน้นอรรถรสดนตรี ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในการใช้เป็นสื่อเพื่อการพัฒนา แก้ไขปัญหา และฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เยาวชน

ส่วนใหญ่จะถูกดึงดูดโดยกิจกรรมดนตรีอยู่แล้ว ทั้งเสียงดนตรีที่มีจังหวะและท่วงทำนอง รวมทั้งการร้องรำทำเพลงเทคนิคสำคัญคือ การเลือกใช้ดนตรีหรือการร้องเพลงให้เหมาะกับเพศวัยของเด็กและเยาวชน รวมทั้งกาลและเทศะในการจัดกิจกรรม โดยทั่วไปเด็กเล็กจะชอบเสียงดนตรีที่เร้าใจและมีท่าทางที่เปิดโอกาสให้เคลื่อนไหว หรือออกท่าทางการนำเพลงที่สั้นและทำนองง่าย ๆ ประกอบท่าทางจึงใช้ได้กับเด็กวัยนี้ ส่วนเด็กที่อายุมากขึ้นหรือเป็นเด็กวัยรุ่นก็จะชอบดนตรีตามสมัยนิยม และถ้ามีเครื่องดนตรีประกอบเช่นกีตาร์ ก็จะง่ายในการจัดกิจกรรมทางด้านดนตรี ในบางกรณีการมีโอกาสได้ออกมาเต้นตามจังหวะดนตรีด้วยบางครั้งก็เป็นแรงจูงใจให้เข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น

การจัดกิจกรรมทางด้านร้องเพลงได้รับความนิยมมาก อาจเป็นเพราะไม่ยุ่งยากและต้องอาศัยผู้มีทักษะสูงเหมือนการเล่นเครื่องดนตรีก็อาจเป็นได้ การนำเยาวชนร้องเพลงจึงแทบจะขาดไม่ได้ในงานเยาวชนรูปแบบต่าง ๆ ผู้จัดกิจกรรมเยาวชนได้ใช้บทเพลงเพื่อสอนใจ กระตุ้นให้รักชาติ รักหมู่คณะ หรือให้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ นอกเหนือไปจากการใช้การร้องเพลงเพื่อกลุ่มเกลาอารมณ์ให้อ่อนโยนสุนทรีย์ขึ้น เทคนิคการนำเพลงจากประสบการณ์พอประมวลได้ ดังนี้

ผู้นำเพลงต้องฝึกฝนตัวเองให้ " แม่นเนื้อ แม่นทำนอง ร้องชัด ชัดสายตา ท่าทางดี มีมนุษยสัมพันธ์ " และการนำเพลงสำหรับเด็ก ควรคำนึงถึง 5 ส คือ "สร้างสรรค์ สั้น สนุก สอน สะอาด" (คือไม่ลามก สองแง่ สองง่าม)

การใช้กิจกรรมดนตรีและร้องเพลงสามารถนำไปผสมกับกิจกรรมอื่น ๆ จะทำให้น่าสนใจสำหรับเด็กและเยาวชนมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นเทคนิคที่ผู้จัดกิจกรรมควรใช้ เช่น การใช้ดนตรีประกอบเกม การใช้ดนตรีร่วมกับกิจกรรมวรรณกรรม ดนตรีกับการแสดง เป็นต้น

เทคนิคการจัดกิจกรรมเยาวชนด้านการแสดง บทบาทสมมุติ และนาฏศิลป์

เป้าหมายในการพัฒนาการกล้าแสดงออกในเด็กและเยาวชนนั้น สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยกิจกรรมด้านการแสดง กิจกรรมการแสดงกระตุ้นและท้าทายเด็กให้แสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ในบรรยากาศของความสนุกสนาน เด็กและเยาวชนสามารถพูดคุยฝึกซ้อมการแสดงที่ได้รับมอบหมายอย่างไม่รู้จักเบื่อได้เป็นชั่วโมงๆ เพื่อที่จะนำไปแสดงให้ผู้อื่นชมแก่ท่านาที่ กระบวนการเตรียมการจึงเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน กิจกรรมการแสดงครอบคลุมไปถึงบทบาทสมมุติ นาฏศิลป์ ละคร ภาพยนตร์ มิวสิควีดีโอ

การจัดกิจกรรมการแสดงควรเน้นให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสได้คิดด้วยตนเองมากที่สุด ไม่ควรชี้แนะหรือบังคับให้ทำโดยผู้จัดกิจกรรม การใช้เวลาฝึกซ้อมอย่างมากมายตามบทที่ผู้ใหญกำหนดให้ อาจไม่สามารถกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนแสดงออกซึ่งความสามารถอย่างเต็มที่ บางทีอาจทำไปโดยไม่สมัครใจ เช่น การใช้เวลาเตรียมและฝึกซ้อมการแสดงรอบกองไฟโดยผู้ใหญกำหนดหัวเรื่องและรายละเอียด

อาจทำให้ภาพการแสดงออกมาดูดี แต่เด็กซึ่งควรจะเป็นศูนย์กลางการพัฒนา กลับเป็นได้แค่หุ่นใหญ่ให้ผู้ใหญ่เชิดเท่านั้น เป้าหมายในการพัฒนาเด็กอาจไม่บรรลุผล เทคนิคอีกประการหนึ่งโดยเฉพาะกิจกรรมการแสดงสำหรับเด็กที่โตแล้ว หากเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ เด็กและเยาวชนก็จะได้รับประสบการณ์ตรงมากกว่าการสั่งให้ทำตามผู้จัด ยกตัวอย่าง เช่น การจัดกิจกรรมสร้าง " มิวสิควีดีโอ " โดยผู้จัดแค่บอกกรอบเวลา เช่น ให้ความยาวกี่ชั่วโมง โดยเมื่อเสร็จแล้วจะให้นำเสนอในห้องประชุมใหญ่ ความยาวไม่เกิน 10 นาทีเป็นต้น ต่อจากนั้นก็ให้มีการอบรมการใช้เครื่องถ่ายวีดีโอ การระวังกษา แล้วให้กลุ่มเยาวชนเริ่มการผลิตตั้งแต่ต้นจนจบ เช่น กำหนดการ การวางแผน การเขียนสคริปต์ การแบ่งงาน คนแสดง การหาสถานที่เป็นฉากการถ่ายทำ การนำเสนอ ฯลฯ ทั้งนี้ ผู้จัดอาจคอยเป็นที่ปรึกษาให้เมื่อกลุ่มเยาวชนต้องการความช่วยเหลือ และภายหลังการนำออกฉายได้หรือไม่ก็ตาม ก็อาจจัดให้มีการประชุมกลุ่มเพื่อพูดคุยกันถึงประสบการณ์ที่ได้รับ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่อาจมี เป็นต้น

เทคนิคการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สำหรับเยาวชน

เนื่องจากการนำกลุ่มสัมพันธ์ จำเป็นต้องอาศัยกลุ่มเป็นพื้นฐานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้จัดและเยาวชน ซึ่งเน้นการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรง ไม่ใช่การบรรยาย เทคนิคแรกผู้นำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ต้องฝึกฝนตนเองอย่างจริงจัง โดยทำซ้ำจนแน่ใจว่าสามารถทำได้ หลังจากนั้นต้องเตรียมใจในการจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชนที่มีความแตกต่าง และเริ่มวางแผนเป็นขั้นตอนในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ดังนี้ **รู้เขา** หาข้อมูลให้รู้ว่าเด็ก ที่เข้าร่วมกิจกรรมคือใคร จำนวน เพศ วัย ระดับการศึกษา วัน เวลา สถานที่ **รู้เรา** ประเมินความสามารถของตนเอง และบุคลากร ความถนัด ความกระตือรือร้น ทักษะด้อยเด่น จะดำเนินการเอง หรือขอให้ใครช่วย เป็นต้น **รู้เป้าหมาย** ต้องรู้เป้าหมายการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ครั้งนี้อย่างชัดเจน เช่น มีเป้าหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและเยาวชน หรือเป้าหมายในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง **รู้สื่อ** เมื่อกำหนดเป้าหมายชัดเจนดีแล้ว ต่อไปก็เลือกกิจกรรมที่จะนำไปใช้ ทั้งนี้ มีเทคนิคในการเลือกสื่อที่ได้ผลคือ การระดมสมองจากกลุ่มผู้จัดแล้วเลือกกิจกรรมที่ดีที่สุดไว้สองชุด เพื่อนำไปจัดกิจกรรมหากกิจกรรมไม่เหมาะสมในขณะจัดกิจกรรมจริง ก็อาจสลับเปลี่ยนกับกิจกรรมที่เตรียมไว้สื่อที่ดีควรสนุก ทำให้เป้าหมายสำเร็จ เหมาะกับเพศวัย ง่ายไม่สลับซับซ้อน ปลอดภัย ทุกคนมีส่วนร่วม เป็นต้น **รู้นำ** โดยวางแผนนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์อย่างเป็นขั้นตอน การแบ่งหน้าที่ระหว่างผู้จัด การจัดคิวในการนำกิจกรรมที่เตรียมไว้ พร้อมทั้งวางแผนรับมือกับการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า **รู้สรุป** การนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ส่วนใหญ่จะมีการสรุปบทเรียนจากการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละช่วงเป็นระยะตามเป้าหมายและความเหมาะสม เทคนิคที่ดีที่สุดในการสรุปจากประสบการณ์คือ การกระตุ้นหรือจูงใจให้เยาวชนที่ร่วมกิจกรรมร่วมสรุปบทเรียน โดยผู้จัดคอยช่วยสรุปเสริมตามความจำเป็น **รู้สลับ** หลายครั้งการเข้าร่วมกิจกรรมอาจไม่สามารถนำไปสู่การเรียนรู้ตามที่ผู้จัดวางแผนไว้ในกรณีนี้ ผู้จัดต้องเตรียมการในการพลิกแพลง โดย

พยายามแก้ปัญหาเฉพาะหน้า อาจสรุปเข้าเรื่องอื่นที่เห็นชัดกว่า อย่าพยายามลากกลุ่มให้เห็นด้วยกับข้อสรุปที่ผู้จัดเตรียมไว้

ผู้จัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ประสบผลสำเร็จ มักจะมีลูกเล่น ลูกฮา ข้อคิด สะกิดสะเกา สิ่งละอันพันละน้อย เป็นเทคนิคคอยแทรกเสริมอยู่ตลอด อย่าคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นพรสวรรค์เฉพาะตัว จงนั่งลงและค้นหาในตัวเราเองว่ามีอะไรเป็นจุดเด่น บางคนอาจแค่โผล่หน้าออกมาก็สนุกแล้ว บางคนมีลูกเล่นโดยบุคลิก การเดิน ฯลฯ ค่อย ๆ แสวงหา และนำออกมาฝึกมาใช้ ถ้าใช้ได้ก็เก็บไว้ใช้ ไม่ได้ก็ทิ้งไป

รู้สับสน (ให้ความสำคัญการประเมินและติดตามผล) การประเมินผลการจัดกิจกรรม สำหรับเด็กและเยาวชน

1. ทฤษฎีขนมพาย หรือ "แผน ทำ วัด" เป็นทฤษฎีแบบง่าย ๆ ที่นำมาใช้ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาการต่อเนื่องเป็นลูกโซ่ โดยสามารถอธิบายได้ ดังนี้

ทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ผู้จัดควรคำนึงถึงทั้ง 3 ด้านไปตั้งแต่ต้น ดังนี้

1. ต้องมี "แผน" หรือ "Planning"
2. ต้องนำเอาไปปฏิบัติ จริงจัง คือ "ทำ" หรือ "Implement"
3. ต้องประเมินผลทุกครั้ง เพื่อสรุปข้อดีข้อด้อยสำหรับการปรับปรุงให้ดีขึ้นในครั้งต่อไป นั่นคือ "วัด" หรือ "Evaluation"

และนั่นก็คือ "แผน ทำ วัด" หรือ ทฤษฎีขนม "P.I.E." เพื่อให้ง่ายและไม่ใช่วิธีสลบซับซ้อน การวางแผนในการจัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงทั้งสามด้านดังกล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น ก็จะทำให้การพัฒนาการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

2. วิธีการประเมินผลการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก จะใช้วิธีการเช่นเดียวกับการประเมินผลโดยทั่วไป คือ

1. ประเมินผลผู้เข้าร่วมกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ ว่าภายหลังจากจัดกิจกรรมแต่ละครั้งสามารถเข้าถึงวัตถุประสงค์ที่วางไว้อยู่ในระดับใด
2. ประเมินผลวิธีการจัดกิจกรรม เป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าการจัดกิจกรรมครั้งนั้น มีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด
3. การประเมินผลผู้จัดกิจกรรมเน้นการประเมินผู้นำกิจกรรมหรือผู้จัดกิจกรรมว่าดำเนินการได้มีประสิทธิภาพเพียงไร เพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

3. รูปแบบการประเมินการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก มีวิธีการหลายรูปแบบ ดังนี้

1. โดยการสังเกตพฤติกรรม ระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมหรือการนำกิจกรรม
2. โดยการใช้กลุ่มประเมินผล เช่น มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม และมีมติของกลุ่มตามหัวข้อประเมิน
3. โดยตอบแบบสอบถาม ซึ่งอาจเตรียมแบบสอบถามมาก่อน โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเรื่องที่ต้องการประเมิน หรืออาจเขียนหัวข้อประเมินและนำมาถามผู้เข้าร่วมช่วงท้ายของการจัดกิจกรรม โดยแจกกระดาษให้แต่ละคนประเมิน (วิธีนี้จากประสบการณ์พบว่าใช้ได้ดีหากต้องการผลประเมินที่มาจากความคิดแรกในแต่ละหัวข้อ โดยไม่มีอิทธิพลทางความคิดของผู้อื่นมาทำให้ไขว้เขว)

4. ช่วงเวลาในการประเมินผล

1. ก่อนการจัดกิจกรรมเพื่อให้ทราบข้อมูลและเจตคติของผู้เข้าร่วมกิจกรรมในด้านต่าง ๆ อันจะทำให้สามารถจัดกิจกรรมได้ตรงตามวัตถุประสงค์แน่นอนขึ้น

2. ระหว่างการจัดกิจกรรม ในขณะที่ดำเนินการจัดกิจกรรมอยู่เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. ภายหลังจากจัดกิจกรรม ซึ่งอาจประเมินช่วงสุดท้ายของการจัดกิจกรรมทันที หรืออาจประเมินภายหลังเพื่อติดตามผลในระยะยาวก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการประเมินในแต่ละครั้ง

5. การจัดทำศูนย์ข้อมูล

เพื่อให้การจัดกิจกรรมมีประสิทธิภาพควรจัดเก็บผลการประเมินไว้เพื่อจะได้นำมาใช้เป็นบทเรียนในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กครั้งต่อ ๆ ไปแท้ที่จริงแล้ว ถ้าสามารถจัดทำเป็นศูนย์ข้อมูลก็จะสามารถเก็บข้อมูลได้ทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ไม่ว่าจะเป็นชั้นวางแผนการดำเนินการจัดไปจนถึงการประเมินผล ศูนย์ข้อมูลบางแห่งเก็บรวบรวมกิจกรรมไว้เป็นหมวดหมู่สามารถเลือกมาใช้ได้อย่างรวดเร็ว การเก็บข้อมูลที่เป็นระบบและง่ายต่อการนำมาใช้ จะทำให้การจัดกิจกรรมสำหรับเด็กไม่ยุ่งยากซับซ้อนอย่างที่คิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่จะเอื้ออำนวยให้การจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

คณะกรรมการกิจการสตรี เยาวชนและผู้สูงอายุ วุฒิสภา

1. นายวัลลภ ตังคณานุรักษ์	ประธานคณะกรรมการ
2. คุณหญิงจินตนา สุขமாக	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
3. นายมนตรี สันทวิชย์	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
4. นางสุนีย์ อินฉัตร	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
5. นายชุมพล ศิลปอาชา	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
6. นายวิเชียร เปาอินทร์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
7. นายโสภณ สุภาพงษ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
8. นางอรุณญา สุจนิล	โฆษกประจำคณะกรรมการ
9. นางเตือนใจ ดีเทศน์	กรรมการ
10. นางบัวล้อม พูลลาภ	กรรมการ
11. นางบุษรินทร์ ตียะไพรัช วรพัฒนานันต์	กรรมการ
12. นายพิชัย ชำเพชร	กรรมการ
13. นางวิลาววัฒน์ ตันวิฒนะพงษ์	กรรมการ
14. พลตำรวจตรี สนาม คงเมือง	กรรมการ
15. นายสราวุธ นิยมทรัพย์	กรรมการ
